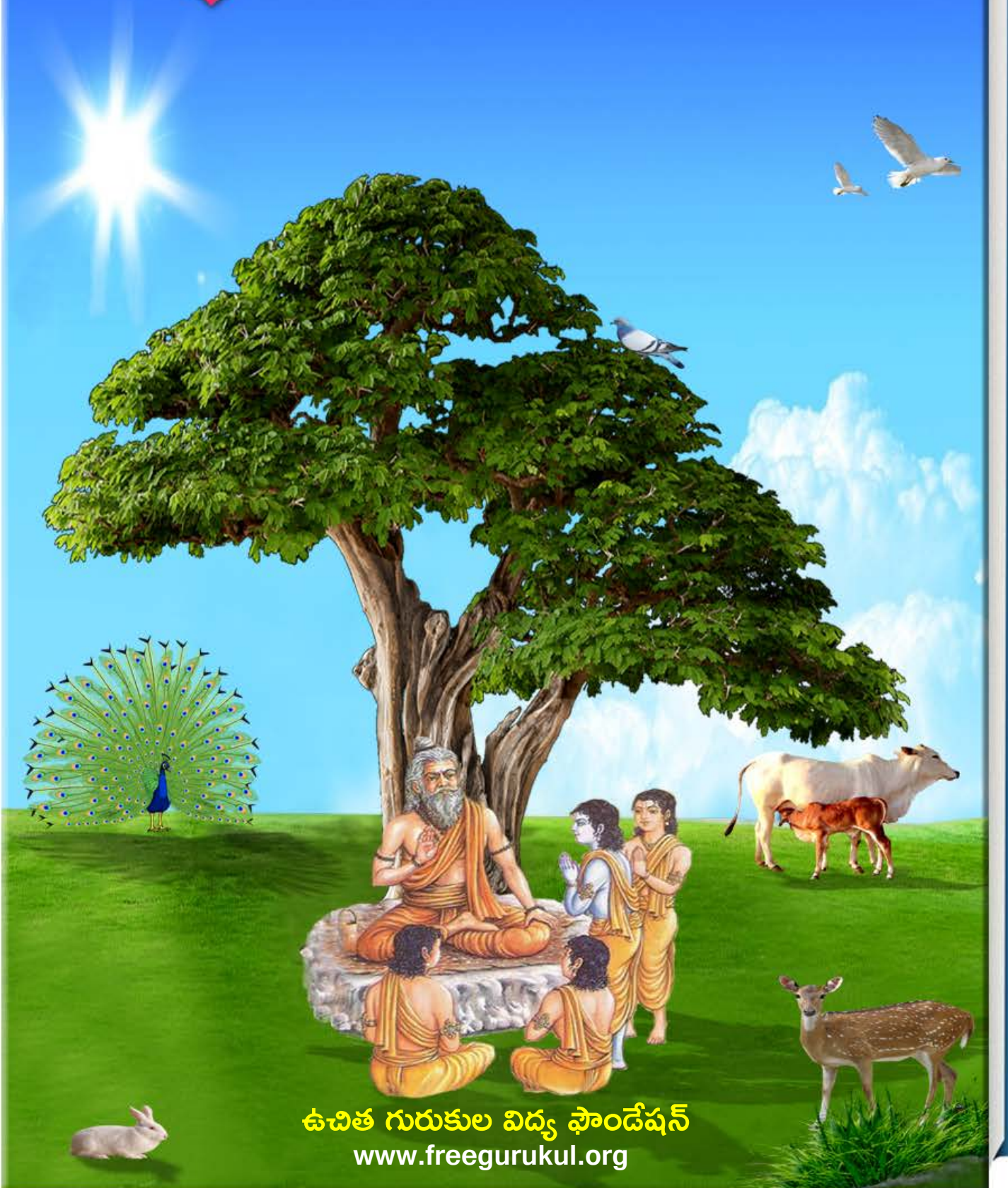

భగవద్గీత

గీతామూలం

ఉచిత గురుకుల విద్య ఫౌండేషన్
www.freegurukul.org

సదాశివ సమారంభం

గురు దక్షిణామూర్తి

గురు వేదవ్యాస మహర్షి

గురు శుక మహర్షి

గురు నారద మహర్షి

గురు వాల్మీకి మహర్షి

గురు కృష్ణ

శంకరాచార్య మధ్యమాం

గురు దత్తాత్రేయ

గురు బాలాభి

గురు గోతమ బుద్ధ

గురు ఆదిశంకరాచార్య

గురు రామానుజాచార్యులు

గురు జ్ఞానేశ్వర్

గురు రవిదాస్

గురు కబీర్ దాస్

గురు చైతన్య మహా ప్రభువు

గురు నానక్

గురు రాఘవేంద్ర స్వామి

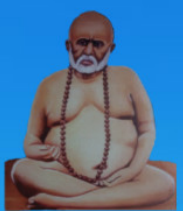

గురు విరభద్రాచార్య స్వామి

యోగి బేమన

అస్మదాచార్య పర్యంతం

గురు వైలింగ్ స్వామి

గురు లాహిరి మహాశయ

గురు రామకృష్ణ పరమహంస

అమృత కారదా దేవి

గురు వివేకానంద

గురు సాయిబాబా

గురు అరబింద్

గురు రమణ మహర్షి

గురు యోగానంద

గురు భక్తవేదాంత ప్రభుపాద

గురు మళయాళ స్వామి

గురు విద్యాప్రకాశానందగిరి

గురు చంద్రశేఖర పరమాచార్య

వందే గురుపరంపరాం..

“ఉచిత గురుకుల విద్య ఫౌండేషన్” ద్వారా విలువలు, నైపుణ్యాలతో కూడిన విద్య ఉచితంగా + సులభంగా + ఆకర్షణీయంగా + నాణ్యతతో కూడి అందించే సేవా కార్యక్రమంలో భాగంగా ఈ పుస్తకాన్ని భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్(డిజిటల్ లైబ్రరీ అఫ్ ఇండియా) నుంచి సేకరించి అందిస్తున్నాము. ఇందుకు మేము వారికి కృతజ్ఞత తెలియచేసుకుంటున్నాము.

సాయి రామ్ వారి సేవల విస్తరణలో భాగంగా ఈ ఫౌండేషన్ స్థాపించబడినది. ఈ స్వచ్ఛంద సంస్థ ద్వారానే అన్ని సేవలు అందించబడును. ఇటువంటి పుస్తకాలు మీరు వ్రాసినట్లయితే (లేక) సేకరిస్తే మాకు తెలియచేయండి. మేము ప్రతి విద్యార్థికి ఉచితంగా అందేలా చేస్తాము, తద్వారా ఉన్నత విలువలు, నైపుణ్యాలు కలిగిన విద్యార్థులను మన దేశానికి అందించవచ్చు. మాతో కలిసి నవ భారత నిర్మాణ కార్యక్రమంలో పనిచేయుటకు, భాగస్వామ్యం అగుటకు ఆసక్తి ఉంటే సంప్రదించగలరు.

ఈ గ్రంథాలను ఉచితంగా ఆన్ లైన్ లో చదువుటకు, దిగుమతి(డౌన్లోడ్) చేసుకొనుటకు గల మార్గాలు:

- 1) భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్: <http://www.new.dli.ernet.in>
- 2) ఉచిత గురుకుల విద్య ఫౌండేషన్ వెబ్ సైట్ : www.freegurukul.org
- 3) సాయి రామ్ వెబ్ సైట్ : <https://sites.google.com/site/sairealattitudemanagement>
- 4) మొబైల్ ఆప్: Free Gurukul

గమనిక: భక్తి,జ్ఞాన,ధర్మ ప్రచారార్థం ఉచితంగా eBook రూపంలో భారత ప్రభుత్వపు డిజిటల్ లైబ్రరీ సహాయంతో ఇవ్వడం జరిగింది. ఇది లాభార్జన దృష్టిలేని ఉచిత సేవ. ఈ సేవలో అంతర్జాలంలోని(ఇంటర్నెట్) లైసెన్సు / కాపీరైటు అభ్యంతరాలు లేనివి అనుకొన్న పుస్తకాలను గ్రహించటం జరిగినది. అనుకోకుండా ఏవైనా అభ్యంతరకరమైనవి ఉన్నచో మాకు తెలుప మనవి, వాటిని తొలగించగలము అని మనవి చేసుకొంటున్నాము.

Website: www.freegurukul.org

Mobile App: Free Gurukul

email: support@freegurukul.org

Facebook: www.facebook.com/freegurukul

Help Line / WhatsApp: 904 202 0123

“ మన లక్ష్యం: విలువలు, నైపుణ్యాలతో కూడిన విద్య అనేది ఉచితంగా + సులభంగా + ఆకర్షణీయంగా + నాణ్యతతో కూడి అందరికీ అందించబడాలి “

ఉచిత గురుకుల విద్య ఫౌండేషన్ – Free Gurukul Education Foundation

సర్వం పరమాత్మ పాద సమర్పణమస్తు

భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్ - డిజిటల్ లైబ్రరీ అఫ్ ఇండియా

<http://www.new.dli.ernet.in>

Digital Library of India: Inc x

www.new.dli.ernet.in

Digital Library of India

Hosted by: Indian Institute of Science, Bangalore in co-operation with
CMU, IIT-H, NSF, ERNET and MCIT for the Govt. of India and 21 major participating centres.

Home Vision Mission Goals Benefits Content Selection Current Status People Funding Copyright Policy FAQ RFP

Books Journals
Newspapers
Palm-Leaves (Manuscripts)

Title:

Author:

Year: to

Subject: Any Subject

Language:

Scanning Centre: Any Centre

[Presentations and Report](#)
[Statistics Report](#)
[Status Report](#)
[Feedback](#) | [Suggestions](#) |
[Problems](#) | [Missing links or Books](#)

Click [here](#) for PDF collection
DLI MIRROR at IUCAA Data Center PUNE

For the first time in history, the Digital Library of India is digitizing all the significant works of Mankind.

[Click Here to know More about DLI](#) ^{New!}

Books	Journals	Newspapers	Manuscripts
Rashtrapati Bhavan CMU-Books Sanskrit TTD Tirupathi Kerala Sahitya Akademi	INSA	Times of India Indian Express The Hindu Deccan Herald Eenadu Vaartha	Tamil Heritage Foundation AnnaUniversity ^{New!}

Title Beginning with.

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Author's Last Name

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Year

1850-1900	1901-1910	1911-1920	1921-1930	1931-1940	1941-1950	1951-
-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-------

Subject

Astrophysics	Biology	Chemistry	Education	Law	Mathematics	Mythology	Religion	For more subjects...
--------------	---------	-----------	-----------	-----	-------------	-----------	----------	----------------------

Language

Sanskrit	English	Bengali	Hindi	Kannada	Marathi	Tamil	Telugu	Urdu
----------	---------	---------	-------	---------	---------	-------	--------	------

అతి విశిష్టం ఈ దానం!

స్వామి వివేకానంద

“దానాలలోకెల్లా ఆధ్యాత్మిక విద్యాదానం చాలా శ్రేష్టమైంది! దాని తరువాతిది లౌకిక జ్ఞానదానం, ప్రాణదానం, అన్నదానం” అని వ్యాసమహర్షి చెప్పారు.

మన ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానం భారతదేశ హద్దులలో నిలిచి పోకూడదు. లోకమంతటినీ ఆవరించాలి! ఇలా లోకవ్యాప్తమైన ధర్మప్రచారాన్ని మన పూర్వులు చేశారు. హైందవ వేదాంతం ఎన్నడూ ఈ దేశం దాటి పోలేదని చెప్పేవారూ, మతప్రచారార్థం తొలిసారిగా, పరదేశాలకు వెళ్ళిన సన్యాసిని నేనే అని చెప్పేవారూ, తమ జాతిచరిత్ర నెరుగని వారే! ఇలాంటి సంఘటనలు ఎన్నోసార్లు జరిగాయి. అవసరమైనప్పుడల్లా, భారతీయ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానప్రవాహం వెల్లువలా లోకాన్ని ముంచెత్తుతూ వచ్చింది.

రాజకీయ ప్రచారాన్ని రణగొణధ్వనులతో, యోధులతో సాగించవచ్చు. అగ్నిని కురిపించి, కత్తిని జళిపించి, లౌకిక జ్ఞానాన్నీ సంఘనిర్మాణ విజ్ఞానాన్నీ విరివిగా ప్రచారం చేయవచ్చు. కానీ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానదానం కళ్ళకు కనిపించకుండా, చెవులకు వినిపించకుండా కురుస్తూ, రోజూ పువ్వుల రాసుల్ని వికసించజేసే మంచులాగా నిశ్శబ్దంగా జరగవలసి ఉంది. భారతదేశం నిరాడంబరంగా, లోకానికి మళ్ళీ మళ్ళీ చేస్తూ వచ్చిన దానమిదే!

మిత్రులారా! నేను అవలంబించే విధానాన్ని తెలియజేస్తాను వినండి. భారతదేశంలోనూ, ఇతర దేశాల్లోనూ మన పారమార్థిక ధర్మాలను బోధించడానికి తగినవారుగా మన యువకుల్ని తయారు చేయడానికై భారతదేశంలో కొన్ని సంస్థలను నెలకొల్పాలి! ఇప్పుడు మనకు కావలసింది బలిష్ఠులు, జవసంపన్నులు, ఋజువర్తనులు, ఆత్మ విశ్వాసపరులు అయిన యువకులు. అలాంటి వారు నూరుమంది దొరికినా, ప్రపంచం పూర్తిగా పరివర్తన చెందగలుగుతుంది!!

ఇచ్చాశక్తి తక్కిన శక్తులన్నీ కన్నా బలవత్తరమైంది. అది సాక్షాత్తూ భగవంతుని దగ్గరి నుండి వచ్చేదే కాబట్టి దాని ముందు తక్కినదంతా లొంగిపోవలసిందే. నిర్మలం, బలిష్ఠం అయిన ‘ఇచ్చ’ (సంకల్పం) సర్వశక్తిమంతమైంది. దానిలో మీకు విశ్వాసం లేదా? ఉంటే మీ మతంలోని మహోన్నత ధర్మాలను ప్రపంచానికి బోధించడానికై కంకణం కట్టుకోండి. ప్రపంచం ఆ ధర్మాల కోసమై ఎదురుచూస్తోంది. ఆనేక శతాబ్దాలుగా ప్రజలకు క్షుద్రసిద్ధాంతాలు నేర్పడం జరిగింది. వారు వ్యర్థులని ప్రపంచమంతటా బోధలు జరిగాయి. ఎన్నో శతాబ్దాల నుండి వారు ఈ బోధనల పల్ల భయభ్రాంతులై, పశుప్రాయులైపోతున్నారు. తాము ఆత్మస్వరూపులమనే మాటను వినడానికైనా వారెన్నడూ నోచుకోలేదు. “నీచాతినిచుడిలో కూడా ఆత్మ ఉంది. అది అమృతం, పరమ పవిత్రం, సర్వశక్తిమంతం, సర్వవ్యాపకమైనది” అని వారికి ఆత్మను గురించి చెప్పండి. వారికి ఆత్మవిశ్వాసాన్ని ప్రసాదించండి. ❖

మూలం: శ్రీ రామకృష్ణ ప్రభ - ఫిబ్రవరి 2014

గీ తా మూ లం.

శ్రీ వి నో బా ధా జే.

వక్షాః ధారత హిందీ ప్రచారసభవారితే
అనువదింపబడినది.

ప్రకాశకులు
నిర్మాణ కార్యక్రమకేంద్రము
జొన్నలగడ్డ,
1942.

కౌముదీ ముద్రాక్షరశాల,
నరసరావుపేట.

మ స ది.

శ్రీ వినోబాధాపే క్రిందిటిసారి జైలులో వుండగా సంపూర్ణ స్వానుభవంతో కూడిన భగవద్గీతోపన్యాసములు రెండు వ్రాసియుండిరి. వానిని అనువదించి దక్షిణ భారత హిందీ ప్రచారసభవారు మా కొసంగిరి మొదటి రెండు అధ్యాయములే యగుటచే గీతాధ్యాయములన్నియు ఒక్కమారే ప్రచురించుదమను ఉద్దేశ్యముతో శ్రీ వినోబాగారు మద్రాసు రాగా వారినచ్చట కలిసికొని మాయొక్క కోరిక విన్నవించితిమి. కాని వారు ప్రస్తుతము మిగిలిన అధ్యాయములు తయారు చేయుటకు అవకాశము లేదనిన్ని. యింతవరకు “గీతామూలం” అను పేరుతో ప్రకటించుకోవలసినదనిన్ని అనుజ్ఞయిచ్చియుండిరి. ఇదివరలో “గీతా ప్ర వే శికా” అను చిన్ని పొత్తమును ప్రచురించియుంటిమి. తరువాత “గీతామూలం” కూడ సాధకులకు చాల ప్రయోజనకారి కాగలదని సంతసించుచున్నాము.

శ్రీమన్నారాయణ ‘అగ్రవాలు’గారి వ్యాససహాయంతో శ్రీ వినోబాగారి జీవిత సంగ్రహం చేర్చి మా కెంతో సహాయపడిన దక్షిణభారత హిందీప్రచారసభవారికిన్ని, అడిగినవెంటనే తొలిపలుకు వ్రాసియిచ్చిన శ్రీకృష్ణ వెన్ను రామకోటీశ్వరరావుగారికిన్ని మావందనములు.

జొన్నలగడ్డ, }
22-8-42. }

ఇట్లు,
ప్ర కా శ కు లు.

తొలి పలుకు.

+

పూజ్యులైన శ్రీ వినోబాభావేగారి గీతార్థాన్ని లేటెయిగులో ప్రకటించడం ఎంతో ముఖ్యమైనపని. ఇందుకు పూనుకున్న మిత్రులు ధన్యులు. గీతలోని శ్లోకాల ప్రతిపదార్థమూ, శంకరాది ధాష్యకర్తల అభిప్రాయాలు చక్కగా వివరించిన గ్రంథాలు అనేకం ఉన్నవి. కాని శ్రీ వినోబాభావే సంపూర్ణంగా స్వానుభవంమీదనే ఆధారపడి, అనుషణమూ గీతామార్గాన సంచరించే సాధకులు తక్కువగదా! అందువల్లనే వారి సందేశం ప్రత్యేకంగా ప్రశంసించవలసివచ్చింది.

జీవితపథంలో నిత్యమూ మనకు కలిగే సంశయాలను ఛేదించి, ఎప్పటికప్పుడు రాచబాట వేయగల శక్తి గీతలోవున్నది. ఎవరి సంస్కారాన్నిబట్టి, చిత్తవృత్తినిబట్టి, వారు గీతలను బోధపరుచుకో గలుగుతున్నారు. గంగాప్రవాహంలో నీరు ఎంత లోతుగా ఉన్నా, మనం ఉపయోగించే పాత్రను అనుసరించే మనకు నీరు ప్రాప్తిస్తుంది ఎప్పటికప్పుడు గీతాశ్లోకాలను పఠించి, నెమ్మదిగా సావకాశంగా వాటిని మననం చేసి శ్రీ వినోబావరె స్వానుభవంలోకి తెచ్చుకోవడం ఉత్తమపద్ధతి.

పరిస్తతం మొదటి రెండు అధ్యాయాల మీది వ్యాఖ్య మాత్రమే ప్రకటించదమైనది. కాని, వీటిలో శ్రీ వినోబాగీతా ఐందేశాన్నంతా క్లుప్తంగా తెలియపరిచాడు “విషాదయోగం” లోని అంతరార్థం, స్వచ్ఛరమ పరధర్మముల నిర్వచనం, స్థితప్రజ్ఞుని లక్షణాలు. అద్భుతంగా చెప్పినాడు ముముక్షువులు ఈ గ్రంథాన్ని శ్రద్ధతో పఠించి. “కర్మను అచరించడం లోగల కౌశలమే యోగము” అన్న పరమార్థమును గ్రహింతురు గాక! మన హృదయంలో నివసిస్తూ, మనకు ఎల్లప్పుడూ తోడు నీడయై, మనజీవిత రథానికి సారథియైన శ్రీకృష్ణుడే ఇందుకు తోడ్పడగలడు. అర్జునుడు తనకు ప్రీతిపాత్రుడు కాబట్టి అప్రవాక్యంగా అతనికి గీతను భోధించా నంటాడు. అర్జునుడు ఒక్కడే నన్నమాట ఎందుకు మన మంతా అతనికి అప్తులమే. మనము నిశ్చలబుద్ధితో రలుచుకుంటే చాలు, తన ప్రేమరశ్మివల్ల, మనహృదయ పద్మాలను వికశింప చేస్తాడు.

నేను తత్వవేత్తను కాను, సాధకుడనూ కాను. భారతీయ విజ్ఞానానికి గీత శిఖరం వంటిది. దానిపైగల ఖక్తికొద్ది నాలుగుముక్కలు వ్రాశాను.

నరసరావుపేట, } కోలవెన్ను రామకోటేశ్వరరావు.
20.6.52

ఆచార్య శ్రీ వినోబా భావేగారి జీవిత సంగ్రహం.

పేరు ప్రతిష్ఠలకు ప్రాకులాడక నిరంతరం ప్రజా
సేవలో జీవితాన్ని వినియోగించిడిమే శ్రీ వినోబావే
యొక్క జీవనాదిర్శము నందులో తానొకడినని అని
పించుకుందామనే జాపం ఆలంకారో వెళుకొన రన్నిశము.
అందుకనే గాంధీగారు ఆయన్ని ప్రభువు సత్కారగ్రహణగా
నిచ్చుకునేవరకు చాలామంది అందుకు గురూడా పరు
గారు గాంధీమహాత్మునికి అయి, కుడిమజం వారి
నిర్మాణకార్యక్రమానికి వినోబా కృషిచాలా తోడ్పడింది.
ఒక్కమాటలో చెప్పాలంటే. మహాత్ముడు ఆయనను
బరిపెడిరాయిగా వుపయోగించుకుంటాడని చెప్పేది.
ఇద్దరు వ్యాప్తినిగురించి కానీయండి. హిందూ మహా
మ్మదీయ ఐక్యతనుగురించి కానీయండి, వర్ధావిద్యాపదా
నం కానీయండి. మహాత్ముని ఏదితలపెట్టినా ఎవరిని
అనుసరించడానికి ముందు వినోబా ప్రయోగించి చూచి
నమించితే గాంధీగారు ప్రజా ముదాయానికి వెల్లడి పరు
స్తాడు. ఆయన జీవితం ప్రయోగాలకు కూడలి. ఎన్నో
ప్రయోగాలు, ఎన్నో క్రొత్త పద్ధతులు ప్రారంభించి,

శరీరాన్ని ఆరగదీసి మేలిమి చేసుకున్నాడు. ఆయన్ని చూస్తే మన పురాణ యుగములోని ప్రాచీన ఋషి సంప్రదాయం జ్ఞాపకం వస్తుంది. ఆయన నిరాడంబరి జీవితం, సూక్ష్మబుద్ధి, భావగభీరత, చాతుర్యం వర్ణనా తీతం కర్మయే కొలికి పూసగా పెట్టుకుని, జీవిత లక్ష్యేన్ని సాధించబూనిన కర్మయోగి. జీవిత మార్గం గోచరించక ఆంధకారంలో తడుములాడే ప్రపంచానికి ముఖ్యంగా భారతదేశానికి రాచబాటను చూపగల జ్ఞాన మూర్తి, వేదపురాణాదులు సాకల్యంగా పఠించి జీర్ణించుకున్న తత్వవేత్త. ఎంతటిచిక్కు సమస్యలనైనా విడదీసి తేలికగా ప్రజాసముదాయానికి బోధించగల ప్రజ్ఞానిధి, మహాత్ముని జీవితోద్దేశ్యాలను శాస్త్రీయంగా, చారిత్రకంగా బోధించి ప్రజలను ఆ వైపుకు ఆకర్షింపగల మనీషి.

శ్రీ వినోబా బొంబాయిరాష్ట్రంలో కొలాబా జిల్లాలో “గా గో దే” అనే గ్రామంలో జన్మించాడు. ఆయన చిన్నతనమంతా, తండ్రితో కూడ బరోడాలోనే గడిచిపోయింది. చాలా కాలం తండ్రియే విద్యచేప్పేవాడు. కొంతకాలం అయిన తర్వాత ఒక విద్యాలయంలో చేరినాడు. తనకొడుకు ఏవైనా కళలలో ప్రవీణుడు కావాలని తండ్రి కోరుతూ వుండేవాడు. అందుకే చిత్ర

కళలో ఎక్కువ కృషిచేయించాడు. కాని వినోబా మనసు ఇంకెక్కడో వుండేది. అప్పుడే వంగరాష్ట్ర విభజన జరిగింది. అందుకు ఫలితంగా కలిగిన అలజడి మహారాష్ట్రంలోకూడ మారమూలలకు ప్రాకింది. శివాజీ ద్వారా రాష్ట్ర నిర్మాణానికి పునాదులు వేయించిన సమర్థ రామదాసు యొక్క బ్రహ్మచర్య మహిమ అనేకమంది మహారాష్ట్ర యువకుల్ని ఆకట్టింది. దేశాన్ని అధోగతినుండి పైకి తీసుకురావలెననే క్రొత్త చాలో ప్రబలమైంది. వెంటనే వినోబా చిన్న ఆశ్రమం దే బ్రహ్మచర్యం స్వీకరించాడు. అప్పటినుంచి బ్రహ్మచర్యం అదేక దీక్షతో పాలిస్తున్నాడు.

వినోబా మొదట్లో రాజకీయార్లోకూడా ప్రవేశించాడు. తిలకు మహాశయుని భావాలు ఆయన్ని చాలా పరకు ఉద్రేక పరచినాయి. దానికి ఫలితంగా విప్లవ భావాలు ఆయనలో రేకెత్త నారంభించినాయి చిన్నప్పుడు వినోబాది కొంచెం కోప స్వభావం. గణితం అంటే ఆయనకు అభిమానం. చిరగళిలో ఎప్పుడూ ముందు వుండేవాడు. కొడుకు తెలివితేటలు చూచి, తండ్రి ఎప్పుడూ కొడుకు గొప్ప పట్టభద్రుడయి ప్రవీణుడవుతాడని ఉవ్విళ్ళూరుతూవుండేవాడు. కాని వినోబా తీవ్ర చర్య చినదినం ఇంకొక త్రోవ పట్టనారంభించింది

అధ్యాత్మనింత అంటే ఎక్కువ అసక్తి. ప్రాపంచిక విషయాలమీద ఏవగింపు ప్రారంభమయింది. పాపశాలలో వెప్పే చదువుమీద మనసు నిల్చక, ప్రాచీన మహానీతి వాఙ్మయం, ధర్మగ్రంథాలు చదవడంలో మునిగిపో నారంభించాడు. మొదట్లో ఆయన సంస్కృతం నేర్చుకోలేదు. దానికి బదులు ఫ్రెంచి వదివాడు. కాని మహానీతి వాఙ్మయంలో పారంగతుడు కావడంచేత తర్వాత సంస్కృతం బహు తేలికగా నేర్చుకున్నాడు. తిలకు మహానీతిని గీతా రహస్యం అనుబంధమున్నదనే విషయం ఆయన చెప్పిని పడింది. వెంటనే సంస్కృత జ్ఞానం వృద్ధిచేసికో నారంభించాడు. కొద్దిరోజుల్లోనే సంస్కృత భాషలో పూర్తి పాండిత్యం ఆయనకు అద్భింది.

గీతా పఠనంలోకి దిగినతర్వాత ఆత్మాన్వేషణ శ్రీవ్రమయింది. మనసులోని అలజడి మరింత ప్రబలమయింది. ఇంటిదగ్గరవుండి చృష్టిదీర జ్ఞానాన్ని ఆర్జించడం దుస్సాధ్యమనిపించింది. ఇట్లువదలి బయటికి పోతేనేగాని పీలులేదనుకున్నాడు. వినోబా చేష్టలు తండ్రికి కష్టం కలిగించాయి. ఇంటరు మీడియట్ పరీక్షలో కూర్చోవడానికని వినోబా ఒకోవానుండి జ్ఞానం వెళ్ళాడు. కాని పరీక్షమీద దృష్టివుంటేగా! తిన్నగా కాళీ చేరుకున్నాడు. అక్కడ కొన్నాళ్ళు సంస్కృతంలో

వున్న ధర్మగ్రంథాలు పఠించాడు. ఇట్లుండలుకూడ నాలా వెనకరిచివచ్చింది. అయినా అంతరాత్మకు శాంతి కలిగలేదు. సన్యాసం స్వీకరించి హిమాలయాల్లో నివసి చోడుకుందామనే దృష్టి ఆయన కెప్పుడూలేదు. కేకాసర్ అవతరించే పని ఏదైనా చెయ్యాలి. ఇదే దివా రాత్రికి ఆయన మనసులోని కోరిక. ఈ తరుణం కోసే గాంధీమహాత్ముని నామం ఆయన చెవిని పడింది. గాంధీగారి అభిప్రాయాలు, కార్యపద్ధతి వినోదాకు నచ్చి నాయి. పెంటనే సుబర్మతి ఆశ్రమంలో తననుకూడ చేర్చుకోవలసిందని దిరభాస్తు పంపుకున్నాడు. జవాబుకు వేనిపండకుండానే సుబర్మతి వెళ్ళి చేరుకున్నాడు. ఆశ్రమమైతే ఘోరికింది. కాని ఆ అనారోగ్యపు శరీరాన్ని చూచి ఎవరూ అంతగా ఆయన్ని గజించలేదు. ఆశ్రమ నియమాలు చాలా కఠినంగా వుండేవి. శరీరకష్టం అం దుకు చేసి తీరాలి. వినోదాకు నీళ్ళతోడే పనిఇచ్చారు. అందులో ఆయన లన సామర్థ్యాన్ని చూపాడు. ఈ విభూషణ, ఈ కార్యశక్తి మహాత్మునికికూడ ఆశ్చర్యం కలిగించింది. ఒకనాడు గాంధీగారు ఇలా ప్రశ్నించాడు- “నీ శరీరం చాలా బలహీనంగా వుంది. ఇంతపని ఎలా చేస్తున్నావు?” “ఆత్మ శక్తివంతం కావచ్చునుగదా!” ఇదే వినోదా ఇచ్చిన జవాబు. ఆ రోజునుంచి గాంధీ గారికి ఆయనయందు ప్రత్యేకమైన శ్రద్ధకలిగింది. ఆ

యన్ని గురించి ఎక్కువ క్లిష్టతనుకొనవలె మొదలు పెట్టాడు. క్రమక్రమంగా ఆశ్రమంలోవున్న పెద్దలచి ఆయన ఒకడుగా పరిగణింపబడ్డాడు.

నాగపూరు కాంగ్రెసు తర్వాత జమ్మలూరు బజాజుగారికి వర్తాలో కూడ ఒక సత్యాగ్రహశ్రమాన్ని స్థాపించాలని బుద్ధిపుట్టింది. ఆ ఆశ్రమాన్ని నడిపించడానికి వినోబానే ఎన్నుకున్నారు గాంధీగారు. అప్పటి నుంచీ అనగా 1921 నుండి ఆయన వర్తాలో వుంటున్నాడు. 1923 లో ఈ ఆశ్రమం మూసి వేయవలసి వచ్చింది అప్పటినుంచి ఆయన వర్తాకు మైలన్నర దూరంలో వున్న "నాల్వాడీ" అనే గ్రామంలో స్థావర మేరుపరచుకుని అక్కడ ఉండిపోయినాడు. వినోబా అక్కడ ఖద్దరు కేంద్రం స్థాపించాడు. చుట్టుప్రక్కల గ్రామాలలోని ఎంతోమంది నిరుద్యోగులకు ఈ సెస్ట్ ఎంతో ఆధారపడింది. నూలువడికీ, గుడ్డలునేసీ ఎంతో మంది పొట్టపోసుకుంటున్నారు. తక్లీని గురించి ఆయన ఎన్నో ప్రయోగాలు చేసి చూచాడు. ఖద్దరు శాస్త్రంలో ఇప్పుడు మనంచూస్తూ వున్న అభివృద్ధి అంతా ఆయన కృషికి ఫలితమే.

వినోబాలో ఆధ్యాత్మిక తత్వం అవినాభావరూపం తాల్చింది. వారిది సంపూర్ణంగా సాధుప్రవర్తన. భగ

వద్గీతను కూలంకషంగా తాను తెలుసుకుని. ఇతరుల
 సమస్యలను పరిష్కరించడమేకాదు, ఆ మార్గాన నడిచి
 కూడ చూపించాడు. ఆయన చెప్పే ప్రతివాక్యమూ తేలి
 కగా, అర్థముగలదై వుంటుంది. చిన్నచిన్నకథలు,
 సామెతలద్వారా హిమాలయమంత భావాన్ని కూడ వినే
 వారి హృదయంలో హత్తుకుపోయేటట్లు చేయగలడు.
 ఆయనచెప్పే ప్రతిమాట లెక్కలమీద ఆధారపడి వుం
 టుంది. గణితంద్వారా ప్రపంచపు ప్రతి సమస్యనూ పరి
 ష్కరించవచ్చునంటాడు. తాను విసుక్కుని ప్రశ్నించు
 వానిని గాబరాపెట్టే స్వభావం ఆయనలో కన్పించదు.
 మీరు జీవిత సంబంధమైన ఏ విషయాన్నిగురించి అయి
 నా ప్రశ్నించండి. మీకు వెంటనే ఎంతో క్లుప్తమైనా,
 స్పష్టమైన జవాబువస్తుంది. మహాత్మునిలాగు ప్రతి
 మాటలోనూ వినోదాన్ని సృష్టించే అలవాటు ఆయనకు
 లేదు. వినోదా ముఖ్యమైనది ప్రశాంతమై, ఎంతో గంభీ
 రంగా వుంటుంది. కొంతమందికి ఆయన సాధారణ
 మనుష్య ప్రపంచానికి దూరంగానూ కన్పడవచ్చు. కాని
 సంభాషణలోకి దిగినతర్వాత ఆయనలోని ఆప్యాయత,
 భావనాపటిమ, చార్యదీక్ష, వ్యవహార దక్షత మనలను
 ముగ్ధుల్ని చేసివేస్తాయి. ఆచరణ యోగ్యంకాని మాటను
 ఆయన ఎన్నడూ చెప్పడు. కనుకనే ఐద్దరుకు ఇంత
 ప్రాముఖ్యం తీసుకురాగలిగాడు. వర్తా విద్యావిధానంలో

అయనకృషి, ఆసుభవం, జ్ఞానం ఎంతో తోడ్పడినాయి. వృత్తులద్వారా విద్యనేర్పడమనేది వినోబాకు క్రొత్త సంగతికాదు. మానవుని జ్ఞానబోధకు అదిఒక్కటే ఏ తైత్తిర్య మార్గమంటాడు. ప్రారంభంనుంచీ ఆయన అదే పద్ధతిని తన కార్యక్రమం సాగిస్తున్నాడు. బద్దరు శాస్త్రంలో పూర్తిగా ముణిగిపోయినాడు. సమస్తవ్యాపారాలకు బద్దరునే ఆటపట్టుగా చేయగల సామర్థ్యంవుంది. ఆయనలో వర్ధా విద్యావిధానాన్ని ఇంత స్పష్టంగా దేశానికి నచ్చజెప్పడానికి వీలైంది వినోబాకృషి, ఆయన సూక్ష్మబుద్ధి ప్రభావం వల్లనే.

వినోబా ఎంతటి కార్యకూరుడో, అంతకంటే ఎక్కువగా బోధించకలిగిన ఉత్తమ ఉపాధ్యాయుడు. ఈ నేర్పును ఆయన పుస్తకాలు చదివీ, శాస్త్రాల్ని చదివీ సంపాదించుకున్నదికాదు. నిరంతర చింతన శక్తియే దీనికికారణం. ఎంతో ధాటిగా ఉపన్యసించి గలడు. మరాఠీ భాషలో వెలువడిన “మదుకర” అనే పుస్తకం చదివితే వారి రచనా కౌశలం, శైలి బోధపడుతుంది.

వినోబా సచిచెప్పినా ముండ్లు దానిని తన శరీరంమీద, మనసుఖ్మీద ప్రయోగించి చూచుకుంటాడు. ఆయన చెప్పేదానికీ నడకకూ నిలచిన్నాత్రమైన తేడా

రన్నడడు. ఆయన వుండేది ఒక వెదురు తడికెల గుడి
 నెలో. కొన్నాళ్లనుంచి అరోగ్యాన్ని కుదుర్చుకోవాలను
 దృష్టితో “నాల్వాడీ”ని విడిచి, వర్ధాకు ఆరుమైళ్ళ
 దూరంలో వున్న “హివునారు” అనే చోట వున్నాడు.
 సాధ్యమైనంతవరకు పట్టణవాసానికి దూరంగా వరుగిడు
 రాడు. గ్రామాలకు బీదప్రజలకు సేవ చేయడమంటే
 ఆయనకు ఎంతోవుత్సాహం. తరచుగా చుట్టుప్రక్కల
 గ్రామాలకు రాలినడకనుపోయి ఖచ్చరు, భగవద్గీర మొద
 లైన విషయాలు బోధించి, వారిస్థితిగతుల్ని తెలుసు
 కుంటూవుండడం ఆయనకు మామూలై పోయింది. పేరు
 ప్రతిష్ఠలకు దూరంగా వుంటేనేకాని నిజమైన సేవ
 సాధ్యంకాదని ఆయన విశ్వాసం.

రాత్రింబవలు పుస్తకాలు చదువుతూ కూర్చునే
 వారిని చూస్తే ఆయన చాలా ఏకగిించుకుంటాడు. అధి
 కంగా చదివిన కొద్దీ మానవునిలోవున్న సహజమైన
 ప్రతిభాశక్తి క్షీణించి, మానసికదాస్యం ఏర్పడుతుందని,
 ఏదిమంచిదో ఏదిచెడ్డదో నిర్ణయించుకునే శక్తి అసలే
 వుండదని తరచుగా అంటువుంటాడు. “కర్మయే భుక్తు
 సాటిలేని గురువు. ప్రకృతి మాలియే మనకు విశాల
 మైన పఠనా గ్రంథం” అని ఆయన దృఢవిశ్వాసం
 అందుకే ఆయన ఏవిషయాన్నీ గురించి మాట్లాడినా అం
 దులో అపూర్వమైన ఒక క్రొత్తదనం ఉండితీరుతుంది.

ఈ ప్రకృతి పర్యవేక్షణమే వర్ధాలోని గాంధీ వర్గంలో ఆయన్ని మేటిగా చేసింది. వినోబాలో జ్ఞానం ఆచరణ మూర్తీభవించినాయి. అందుకే గాంధీగారి దృష్టి ఎప్పుడూ ఆయనవైపుకు వుంటుంది. ఎన్నో విషయాల్లో వినోబాను అదర్శప్రాయుడుగా భావిస్తాడు. పుడూళ్ళు, అదర్శసేవకుడెట్లా ప్రవర్తించాలో వారీ శ్లోకాన్ని స్వయంగా రచించారు.

“అహింసా సత్య అస్తేయ బ్రహ్మచర్య అసంగ్రహ ।

శరీరశ్రమ అస్వాద సర్వస్థి భయవర్జన ।

సర్వధర్మ సమానత్వ, స్వదేశీ స్పర్శభావన ।

హింసాదశ సేవాపీః నమ్రత్వేః వ్రతనిశ్చయే॥”

(1. అహింస, 2. సత్యం, 3. దొంగతనం లేకుండా వుండడం, 4. బ్రహ్మచర్యం, 5. కూడబెట్టుకోకుండా వుండడం, 6. శరీరపరిశ్రమచేయడం, 7 జిహ్వాచాపల్యం లేకుండా వుండడం, 8. ఎక్కడ భయం లేకుండా వుండడం, 9. సర్వధర్మాల్ని సమానంగా తలచడం, 10. స్వదేశీ, 11. స్పర్శభావం. ఈ పదకొండు సేవల్ని వినమ్రుతతో వ్రతపూర్వకంగా అనుసరించడం కొనసాగించుకొని ఉన్నాను.) ఇవన్నీ ఆచరించి పరిణామంగా ఏర్పడ్డ ప్రతిమా స్వరూపమే శ్రీ వినోబాభావే అంటే ఏమీ అతిశయోక్తిగాదు.

గీతామూలం.

భగవద్గీతయొక్క ప్రయోజనం.

భగవద్గీతతో నాకుగల సంబంధం తర్కాతీతం. నా యీ శరీరం తల్లి పాలతో పెరిగింది. అంతకంటె యెక్కువగా నా యీ హృదయం, బుద్ధి, రెండున్నూ గీత అనే పాలతో పోషించబడినాయి. ప్రేమలో తర్లానికి తావులేదు. తర్కాన్ని విడనాడి, శ్రద్ధ-ప్రయోగము అనే రెండు రెక్కల సహాయంతో గీతాకాశాన యదాశక్తి విహరిస్తూ ఉంటాను. నేను తరచుగా గీతా వాతావరణంలోనే మెలగుతూ ఉంటాను. గీతయే నా ప్రాణతత్వం. భగవద్గీతనుగురించి ఇతరులతో చర్చించి పరిశీలించినప్పుడు మాత్రం గీత అనే సముద్రం పైన తేలి ఈదుతూ ఉంటాను. ఏకాంతం లభించగానే ఆ అమృత సముద్రంలో బాగా లోతుగా మునిగలు వేస్తూ ఉంటాను.

గీత మహాభారతంలో ఇమడ్చబడింది. అది భారతం మధ్యలో మహాభారత స్తంభానికి ప్రకాశింపజేస్తూ, పెద్ద దివిటీలాగ వెలుగుతోంది. ఒకవైపున ఆరుపర్వాలు, ఇంకొకవైపున పన్నెండు. ఒక వైపున

౧ భగవద్గీతయొక్క ప్రయోజనం.

మీరు అక్షోహిణులు - రెండోవైపున పదకొండు అక్షోహి జీల సేనకు మధ్యలో నిలబడి గీతోపదేశం జరుగుతోంది.

భారత-రామాయణాలు మన జాతీయ గ్రంథాలు. అందులో ఉన్న దృశ్యులు మన జీవితంతో ఏకమై పోయి వారు. రాముడు-సీత. ధర్మరాజు-ద్రౌపది, భీష్ముడు-హనుమంతుడు-సీరి జీవితాధర్మాలు వేలతరబడి సంపన్నులైననుంచి భారతీయుల్ని మంత్ర ముగ్ధులుగా చేస్తూ ఉన్నాయి ప్రపంచంలోనున్న ఇతర మహాకావ్యాలలోని పాత్రలు ప్రజాజీవితంలో ఇంతగా కలిసి ఏకమై నట్లు కనుపించవు ఈ దృష్టితో రామాయణ భారతాలు నిజంగా అమృతగ్రంథాలు. రామాయణం ముగియమైన సేతి కావ్యం. భారతం విశాల దృష్టి సంపన్నమైన సాంఘిక కావ్యం. వ్యాసుడు ఒక లక్ష సంహితలు వ్రాసి అసంఖ్యమైన చరిత్రలు, ఆచారములు, ధర్మములు, ఎంతో నేర్పుచో ప్రబుత్తిసిద్ధింగా చిత్రించాడు.

ఏ విధమైన నోషము లేనట్టివాడు ఒక భగవంతుడు మాత్రమేననీ, అదేవిధంగా అన్నివిధాలా చోట ధాయివ్యమైన చస్తువే ప్రపంచంలో లేదనీ భారతం స్పష్టంగా నిర్వచిస్తోంది. భీష్ముడు, యుధిష్టరునివంటి మహాత్ములలో కూడ దోషాలు చూపించబడినాయి.

అలాగే కర్ణుడు, దుర్యోధనుడు మొదలైన వారిలోని సుఖాలకూడ పృథివీపర్వతాదులు మానవ జీవితం నిలుపు-తెలుపు దారాలలో కలనెసినగుడ్డ వంటివని చెప్పి పండితారతం వ్యాసభగవానుడు స్వయంగా నిర్ణీతమై, ప్రాపంచిక సుఖదుఃఖాలు జ్ఞానజ్ఞానాలతోరూడిన శ్రీ. పురుషపాత్రలను మహాచారిత్ర రంగంలో ప్రవర్తిస్తున్నాడు. వ్యాసుని లోకోత్తరమైన గ్రంథరచనా కౌశలం చల్లచేత భారత గ్రంథం ఒక అంగారపు గనిగా తయారయ్యింది. పరిశోధించి ఎవరికివచ్చిన అంశం వారు కీసుచోపచ్చు.

వ్యాసుడు ఇంత గొప్పగ్రంథం ప్రాశామికదా: అందులో ఆయన ఏమైనా ప్రత్యేకమైన సందేశం చెప్పబడినాడా? ఎక్కడైనా ముఖ్యమైన విషయాన్ని వెలిబుచ్చాడా? ఏ పర్వంలో ఆయన ఎక్కువ నిమగ్నుడు కాగలిగినాడు? ఎక్కడపడితే అక్కడ ఎన్నో తత్వజ్ఞానాలు, ఉపదేశాలు భారతంలో నిండివున్నాయి. కాని ఈ తత్వజ్ఞానాలు, ఈ ఉపదేశాలు లేదా మొత్తం గ్రంథానికి సారసూత్రమైన రహస్యాన్ని ఆయన ఎక్కడైనా వెలిబుచ్చాడా? అనే ప్రశ్నలు కలుగుతూ వుండడం సహజం “అవును, మొత్తము భారతాని కంటటితే భగవద్గీత చెన్నముద్దవంటిది” అని జవాబు చెప్పవచ్చు. వ్యాసుని జీవితానుభవం, మన సత్త్వియొక్క ప్రతిఫలమే

భగవద్గీత. “మునులలో నేను వ్యాసమునిని” అనే పదకు సార్థకమవుతున్నది దీని వల్లనే. పురాతనకాలం నాని గీత ఉపనిషత్తుగా పరిగణింపబడుతోంది. గీత నిజంగా ఉపనిషత్తులకుకూడ ఉపనిషత్తు ఎందుకనగా అర్జునుని పేరమీద జగత్తుకు ఉపనిషత్తులు పిండి ఈ గీతమే. ఇచ్చాడు వ్యాసుడు జీవితానికి అవసరమైన సత్యవిషయం గీతలోలభిస్తుంది అందుకనే “గీత ఉపనిషత్. జ్ఞానానికి నిఘంటు” పని లనుభవజ్ఞులు చెప్పారు గీత హిందూమతానికి ఆకారంలో చిన్నదైనా ప్రాముఖ్యమైన గ్రంథం.

గీతోపదేశంచేసింది కృష్ణుడని అందరికీ తెలుసు. ఈ పరమ ఉపదేశాన్ని వినే భక్తుడైన అర్జునుడు ఆయనలో నెలకొని ఏకమై తానుకూడ “కృష్ణుణ్ణి”నిపించు రున్నాడు. భగవంతునియొక్క. భక్తునియొక్క హృద్ది తభావాలను వ్యక్తపరచడంలో లీనమై. తనను మరచి పోయిన వ్యాసునికూడ శ్రీకృష్ణుణ్ణిగానే గుర్తించింది ప్రజాసముదాయం. చెప్పేది కృష్ణుడు. వినేది కృష్ణుడు. వ్రాసేది కృష్ణుడు. ముగ్గురూ అద్వైతరూపంతాల్పారు. ముగ్గురూ ఒకే సమాధిలో ముగ్గుమైపోయినారు. పాఠకులకు కూడా అలాగే ఏకాగ్రచిత్తులు కాగలిగినప్పుడే గీతను అనగాహన చేసుకో కలుగుతారు.

రెండవ అధ్యాయంనుంచి గీత ప్రారంభం కావలసిందని కొందరి అభిప్రాయం “రెండవ అధ్యాయంలో చదవకొండవ శ్లోకంతో ప్రత్యక్ష ఉపదేశం ప్రారంభమౌతుంది. అక్కడినుంచి ప్రారంభమయితే కలిగే నష్టమేమిటి? “భగవంతుడు అక్షరాలలో ‘అకారం’ ఈశ్వర విభూతి” అని భగవంతుడు చెప్పాడు. “అశోచ్యానిస్వ శోచస్త్యం” అనే శ్లోకంలో ప్రారంభం అకారం అనాయాసంగానే వచ్చివేసింది. కనుక అక్కడినుంచే ప్రారంభంచేయాలి.” అని ఒక మిత్రుడు నాతో అన్నాడు. ఈ శ్లేషభావాన్ని విడిచిపెట్టచూచినా అర్థమవుతుంది ప్రారంభించడం సరియైన విషయమే. ఇందులో సందేహమేమీలేదు. అయినా అంతకుముందు చెప్పిన ప్రస్తావనకూడ విలువకలిగిందే. ఈ భూమిక ప్రస్తావన లేకుండా, అర్జునుడు ఏమార్గాన ఉన్నాడో, గీత ఏవిషయాన్ని బోధించడానికి అవలంబించిందో, దీన్ని సరిగా తెలుసుకోవడానికి వీలండేదికాదు.

అర్జునుని పిరికితనాన్ని తొలగించి, అతన్ని యుద్ధంలో పురికొల్పడానికే గీతోపదేశం జరిగిందనుకుంటారు కొందరు. వారి ఉద్దేశ్యప్రకారం గీత రేవలం కర్మయోగాన్ని ప్రతిపాదించడమేకాక, యుద్ధయోగాన్ని కూడ ప్రతిపాదిస్తుంది. కొంచెం ఆలోచిస్తే, పీఠి లభ

ప్రాయంలో ఉన్న లోటుకనిపిస్తుంది. పద్దెనిమిది అక్షరాలుంటే నైన్యం పోట్లాడడానికి సిద్ధపడిఉంది. అర్జునుడు అందుకు యోగ్యుడుగా చేయబడ్డాడని చెప్పుదామా? అర్జునుడు గాబరాపడ్డాడు. ఆ సేన గాబరాచెందలేదు. అందుకని ఆసేన అతనికంటే ఎక్కువ యోగ్యతకలదా? అలా ఆలోచించనుకూడ ఆలోచించకూడదు. పిరికితనం చేత అతను యుద్ధాన్ని మానుకోదలచుకోలేదు. ఎన్నో యుద్ధాలలో అనుభవం పొందిన మహావీరుడతడు. ఉత్తరగోగ్రహణ కాలంలో ఒంటరిగా అర్జునుడు భీష్మ, ద్రోణ, కర్ణాదులను పరాజితులుగాచేసి వేశాడు. అతడు ఎప్పుడూ విజయమే పొందుతాడని, నరులందరిలో అతని నొక్కడే సీసలై ననరుడని అతనికి ఖ్యాతిరూపాను. పీఠశ్వం అతని రోమరోమంలో నిండివుంది. అర్జునుణ్ణి రెచ్చగొట్టడానికని శ్రీకృష్ణుడు నిర్వర్యతను ఆరోపించి చూచాడు. కాని ఏమీ లాభించలేదు చివరకు ఇతర మార్గాననే జ్ఞాన-విజ్ఞాన సంబంధమైన ఎన్నో ఉపన్యాసాలివ్వవలసివచ్చింది కనుక అర్జునునియందు నిర్వీర్యునిని ఆరోపించి, అతన్ని సేరసేంచి కార్యాన్ని సాధించడమే గీతయొక్క ఉద్దేశ్యంకాదని, నిశ్చయంగా చెప్పవచ్చు.

“అర్జునునిలోవున్న అహింసాప్రవృత్తిని నివారించి అతనిని యుద్ధానికి పురికొల్పడమే గీతయొక్క

మౌఖ్య ఉద్దేశ్యం” అని కొందరి అభిప్రాయం. నా దృష్టిలో ఇదికూడ సరికాదు. ఎందుకంటారా? గీర్వీని శ్చయించడానికి మనం అర్జునుని అప్పటి మనోస్థితిని పరీక్షించాలి. ఇందుకు మొదటి, రెండవ అధ్యాయాల్లో వెప్పబడిన విషయం చాలా ప్రయోజనకారి.

అర్జునుడు కృతనిశ్చయుడై యుద్ధరంగంలోకి కర్తన్యనావంతో వచ్చాడు. జాత్రతేజం అతని స్వభావంలో ఉంది. యుద్ధం వీధిరంగానైన రప్పించుకుండా మని ఎంతప్రయత్నించినా అది బిప్పలేదు. పాండవుల కనీసపు కోరిక, కృష్ణునివంటివాని మధ్యవర్తిత్వం నిష్ఫలమైపోయినాయి. అప్పుడు నానాదేశరాజన్యల్ని పోగు చేసుకుని, కృష్ణుణ్ణి తనకు సారథిగా ఉండేట్లుబప్పించి, తాను యుద్ధభూమిలో నిలబడతాడు అర్జునుడు. తరువాత తన సహజ వీరోల్లాసంతో కృష్ణుణ్ణిచూచి ఇలా అంటాడు. “రెండు నేనలకు మధ్యనా రదాన్ని నిలబెట్టు ఎవరెవరు నాతో పోట్లాడడానికి వచ్చారో, ఒక్కసారి వారి స్వరూపాలు చూస్తాను.”

కృష్ణుడు అదేవిధంగా చేశాడు. అర్జునుడు నలుపైపుల దృష్టి నిగిడ్చి, రెండువైపుల తనచుట్ట పక్షాలు, ఇష్టబంధువులు పంతులుతీరి నిలబడి ఉండటం అతను చూచాడు. తాతలు, రంధ్రులు. పుత్రులు, మనమిత్రు-

నాలుగుతరాలవారు చంపడానికి - చావడానికి కృతనిశ్చయమై యుద్ధరంగంలో పోగవడం అతను చూచాడు. అతనికి విషయం అంతకుముందు తట్టలేదనుచోపడానికి కూడ వీలేదు. అయినా ఎదటచూచేసరికి కలిగే మనోభావం వేరు. ఇంతమంది బంధుమిత్రాదుల్ని చూచి అపనిగ్గుండె కరిగి నీరసపోతుంది. ఎంతో దుఃఖం కలుగుతుంది. అంతకుముందు అతను ఎన్నోయధ్ధాల్లో, ఎంతోమంది వీరుల్ని సంహరించాడు. అప్పుడతని దుఃఖంకలగలేదు. అతనిచేతిలోనుంచి గాండీపంబ్రొంద పడలేదు. అతని వప్పు గగ్గర్పొడవలేదు. అతనిరిప్పు నీళ్ళుకార్పలేదు.

పోతే ఆనాడుమాత్రమే అలా ఎందుకుజరిగింది? అశోకునివలె అతనిహృదయంలోకూడ అహింసాభావం ఉదయించిందా? లేదు లేదు: ఇదింతా స్వజనులయందుండే అసక్తిమాత్రమే. ఈ రోజుకూడ ఆయుద్ధంలో బంధుమిత్రాదులు లేకుండా, పరాయివాళ్ళే అయివుంటే వారి కరస్సుల్ని బంతుల్లాగ ఎగరగొట్టేవాడే. కాని మమకారంవలనకలిగిన మోహం అతని కర్తవ్యనిష్ఠను మ్రింగిపారవేసింది.

ఇక అతనికి తత్వజ్ఞానం జ్ఞాపకం వచ్చింది. కర్తవ్య నిష్ఠగలవ్యక్తి మోహంలో చిక్కుకున్నప్పటికీ

పూర్తిగా కర్తవ్యమృతుడు కావడమంటే అతనికి మనసులో పీకుతూనే వుంటుంది. అప్పుడతని తన దౌర్బల్యాన్ని దాచుకోవడానికి ఏవో కొన్ని ధర్మతత్వాలు ఆధారం చేసుకుంటాడు. అట్టనుని విషయంలోకూడ అలాగే జరిగింది. అందుకని అతను ఈవిధంగా ప్రారంభించాడు. “యుద్ధము పాపస్వరూపం. యుద్ధంవల్ల వంశక్షయమవుతుంది. ధర్మం లోపించిపోతుంది. స్నేహచారం పెంపొందుతుంది వ్యభిచారవాదానికి కాష్టపస్తాయి. దుర్భిక్షకలుగుతుంది. సంఘం కష్టాలపాలవుతుంది.” ఈ విధంగా ఎన్నో యుక్తులు శ్రీకృష్ణునికే చెప్పి నారంభించాడు.

ఈ సందర్భంలో నాకొక కథ జ్ఞాపకం వస్తోంది. ఒక న్యాయాధికారి ఉండేవాడు. అతను వందలకొలది అపరాధులకి శిక్షలు విధించాడు. కాని ఒకరోజున అతని కొడుకే హత్యచేసిన ఆపరాధంతో అతని ఎదుటికి తీసుకురాబడ్డాడు. కొడుకుచేసిన నేరం దుజువయింది. ఉరిశిక్ష వేయవలసివచ్చింది. కాని ఆ న్యాయాధికారి మనసులో గుంజాటిన ప్రారంభమైంది. ఇంకేముంది? అతని బుద్ధి తర్కాన్ని ఆధారం చేసుకుంది. “ఉరిశిక్ష అమానుషికం. ఇటువంటి శిక్షవిధించడం మనవిషికి లగిందికాదు. ఈ శిక్షకు కారణంగా మనిషిని సంస్కృ

రించవచ్చుననే ఆశయే నశించిపోతుంది. హత్యచేసిన వాడు ఏదో ఆవేశంతోచేసి ఉంటాడు. కాని ఇప్పుడు అతని ఉద్రేకం తొలగిపోయింది. ఇప్పుడతన్ని గంభీరంగా మనస్సును చిక్కపట్టి ఉరికంబానికి వ్రేల తీసి చంపడం సంఘంలో ఉన్న మానవత్వాన్ని సిగ్గుపరచి కళంకపరచడమన్నమాటే." ఇలాంటి వెన్నో సాకులు ఆలోచించ నారంభించాడు. అతనికొడుకు ప్రసంగమే రాకపోతే ఆయనగారు జీవితమంతా ఉరిశిక్షలువేస్తూనే ఉండేవాడు. కొడుకుమీద ఉండే మమకారం అతన్ని ఇలా అనిపించింది. అతని పలకులు ధర్మబద్ధములని చెప్పవీలలేదు. అవి ఆసక్తి జన్యంమాత్రమే. 'వీడు నాకొడుకు' అనే మమకారంవల్ల కలిగిన వైరాగ్యంఅది

అర్జునుని పరిస్థితికూడ ఆ న్యాయాధికారిలాగే అయింది. అతనుచెప్పిన యుక్తులకూడ తప్పుకాదు. గత యూరోపీయ మహాయుద్ధంలో సరిగ్గా ఇవే ఫలితాలు మనకు కనపించినాయి. పోతే భేదమేమంటే. ఇందులో అర్జునుని ఉత్పత్తానం లేదన్నమాట. అది ప్రజ్ఞావాదం. కృష్ణునికిది బాగా తెలుసు. కనుకనే అతని యుక్తుల్ని లేకమైనా పాటించకుండా తిన్నగా మోహాన్ని భంగపరచే ఉపాయమే ఆలోచించాడు. అర్జునుడు నిజమైన అహింసావాదియే అయినట్లయితే కృష్ణుడు

మధ్యలో అవాంతరంగా ఎన్ని జ్ఞాన-విజ్ఞానాలు ప్రతిపాదించినా, అతని మూలప్రశ్నకు సమాధానం నొరక నంతవరకు అతను తృప్తిపడేవాడుకాదు. కాని గీత అంతా వెతికినా ఈ ప్రశ్నకు సమాధానమిచ్చినట్లు ఎక్కడా కనుపించదు. అయినా అర్జునుని సమాధానం బుదిరింది.

ఇంతకూ చెప్పదలచిందేమంటే, అర్జునునిలో అహింసా ప్రచ్యుత్తరేమి. అతని హృదయాల్లో నిష్కలుప్త ఉన్నాడు. యుద్ధం చేయడం అతనికి సహజమై పోయింది అది అతనికి విదురకాని కర్తవ్యం. మోహంభతశల్ల ఇప్పుడా కర్తవ్యాన్ని మరచినారు. ఈ మోహన్నే గీత ముఖ్యంగా పటాపచటా చేయడానికి ప్రయత్నించింది.

అర్జునుడు ఒక్క అహింసను గురించేరాక, సన్యాసాన్ని గురించికూడ మాట్లాడడం ప్రారంభించాడు “ఈ హత్యాయుక్తమైన జ్ఞాతిధర్మంకంటే సన్యాసం మేలు” అంటాడు అర్జునుడు. కాని ఇది అతని స్వధర్మమా? అది అతని నైజస్వభావమా? అర్జునుడు సన్యాసవేషం తేలికగా వేసుకోగలడు. కాని సన్యాసుని మనోవృత్తి అతనికెలా లభిస్తుంది? సన్యాసమనేపేరుతో అతను ఆడనిలోనికి వెళ్ళి ఉన్నా, అక్కడ జింకల్నిపట్టి పేటా

దుతూ ఉండేవాడే. అందుకే భగవానుడు స్పష్టంగా చెప్పాడు- ఒరేయి అర్జునా, నేను యుద్ధంచేయనని నీవు అనడం అది నీ పొరపాటు మాత్రమే. ఇప్పటి వరకు నీలో ఉన్న స్వభావం నీచేత యుద్ధంచేయించేతీరుతుంది!”

అర్జునునికి స్వధర్మం వికటంగా కన్నడ నారంభించింది. కాని స్వధర్మం ఎంత పరిహాసాస్పదమైనా, దానిని అనుసరించే మన మనస్సును వికసింపజేసుకోవాల్సిందిగా అందుకంటే, స్వధర్మం పాలించినప్పుడే అతను రాణిస్తుంటుంది. ఇందులో అభిమానమేమీలేదు. ఇదే ఆభిప్రాయం రాచబాట, స్వధర్మం గొప్పదనే ఉద్దేశ్యంతో ఆచరించవూసడంకాని, నీచమని విడిచిపెట్టడంకాని కూడదు. నిజం చెప్పాలంటే అది గొప్పదీకాదు, తక్కువకాదు. స్వధర్మం అయినా మనుష్యులయొక్క ప్రకృతి, స్వభావాలు, ఆధ్యాసాలమీద ఆధారపడి వుంటుంది. “శ్రేయాన్ స్వధర్మో విగుణః” అని గీతలో చెప్పబడిన ‘ధర్మ’ శబ్దానికి అర్థం హిందూధర్మం, మహమ్మదీయ ధర్మం, క్రైస్తవధర్మంలాంటిదికాదు. ప్రతివ్యక్తికీ వేర్వేరు ధర్మం వుంటుంది. ఇక్కడ నాయెదుట కూర్చున్న మీ రెండువందలమందివి రెండువందలధర్మాలు. పది సంవత్సరాలకుముందు నాకు ఉన్న ధర్మం ఈ రోజునలేదు. అనుభవం, చింతనాశక్తినిబట్టి ప్రపృత్తి మారిన కొలదీ

చెనుకటిధర్మంమారి క్రొత్తధర్మం మనకు లభిస్తుంది. ఒకేదాన్ని అంటిపెట్టుకోవలసిన అవసరం లేదు.

పరాయిధర్మం గొప్పదయినా, దాన్ని స్వీకరించడంవల్ల నాకు మేలుకలగదు. సూర్యునివెల్తురు నాకు ప్రియం. దానివల్ల నాకు వికాసంకూడ కలుగుతుంది. అది నాకు వందనీయం కూడాను. అందుకని నేను భూమిమీద ఉండటంమాని, అతని దగ్గరకు వెళ్ళితే భస్మమై పోతాను. దీనికి బదులు, భూమిమీద ఉండడం అంతగౌరవప్రదం కాకపోయినా, సరే, సూర్యునితో పోలిస్తే భూమి తుచ్చంగా కనపడ్డాసరే. భూమికి స్వయం ప్రకాశం లేకపోయినా సరే, సూర్యుని తేజస్సును సహించే సామర్థ్యం నాలో లేనంతవరకు, నేను సూర్యుడికి దూరంగా భూమిమీదనే నివసించి, నన్ను వికసించేసుకోవలసి ఉంటుంది. చేపతో ఎవరైనా - “నీళ్ళకంటే పాలు విలువగలవి. నీవు పాలలోనే ఉండు” అని అంటే అది ఒప్పుకుంటుందా? చేప నీళ్లలోనే బ్రతుకుతుంది. పాలలో చచ్చి ఊరుకుంటుంది.

పరాయిధర్మం తేలికగా కనపడ్డా, దాన్ని అవలంబించకూడదు. అనేకసార్లు భ్రమవల్ల తేలిక అనుకుంటాం. ఇంట్లోఉన్న ధార్యను - పిల్లల్నిసరిగాపోషించే శక్తి లేక ఏగ్రహస్థుడన్నా సన్యాసిఅయితే అదిఅతని ఆ

సమంచనం మాత్రమే అవుతుంది. అతను సన్యాసధర్మాన్ని నిర్వహించలేడు. వీలుదొరకగానే అతనిలో అణగి ఉన్న కోరికలన్నీ రేకెత్తుతాయి. కుటుంబభారాన్ని మోయలేక సన్యాసి అయినవాడు, అడవిలోకి వెళ్ళి ముందు అక్కడ ఒకచిన్న కుటీరం వేస్తాడు. దాన్ని రక్షించడానికి చుట్టూ కంచె వేస్తాడు ఇలాగే నెమ్మది నెమ్మదిగా దాన్ని ఎంతో అలంకరించవలసిన సమయం వస్తుంది. నిజమైన సదైరాగ్యదావర ఉంటే సన్యాసం మాత్రం ఏమికష్టం? “సన్యాసం తేలిక” అని చెప్పే స్వతివాక్యాలు కూడ ఉన్నాయి అసలు కావలసింది అధిపతి. దాన్ని బట్టే అతని ధర్మం కూడ ఉంటుంది. శ్రేష్ఠము, కనిష్ఠము, తేలిక, కష్టము అనేది ఏమీలేదు. యదార్థ వికాసం జరగాలి. నిజమైన పరిణతి కలగాలి.

‘ఏ విధంగా చూచినా సన్యాసం యుద్ధధర్మం కాదు శ్రేష్ఠమైనప్పుడు భగవానుడు అర్జునుణ్ణి నిజమైన సన్యాసిని ఎందుకు చేయలేదు? భగవంతుడు కూడ అలా చేయలేక పోయినాడా? ఆయనరు సాధ్యం కానిది ఏమీ లేదే!’ అని అడుగుతారు కొందరు శ్రద్ధాపూరు. కాని అలా చేస్తే అర్జునుని పురుషార్థం ఏమి ఉండేది? పరమేశ్వరుడు అందిరికి స్వాతంత్ర్యం ఇస్తాడు. ప్రతిజీవి స్వయంగా ప్రయత్నించాలి ఇందులోనే ఆనందం.

నిన్నపిల్లలు తమంతటతామే బొమ్మలు గీయటానికి ఉత్సాహపడతారు. ఎవరైనా చేయి పట్టుకుంటామంటే చాళ్ళకి యిష్టముండదు. గురువు పిల్లల్ని వెంటవెంటనే ప్రశ్నలువేసి, సమాధానం చెప్పివేస్తుంటే వారిబుద్ధి ఎలావికసిస్తుంది ? తల్లిగాని, తండ్రిగాని. గురువుగాని పిల్లలికి సూచనమాత్రం ఇచ్చి వదలిపెట్టాలి పరమేశ్వరుడు లోపలనుంచి సూచనమాత్రం ఇస్తాడు. ఇంతకు మించి ఆయన ఏమీచేయడు. ఈశ్వరుడు కుమ్మరి వానిలాగ నొక్కి నొక్కి లేక సవరించి సవరించి కుండలు తయారుచేస్తే అందులో ఇంకేమి ఆనందం ఉంటుంది? మనం కుండలంకాదు— మనం చిన్నయులం.

“స్వధర్మాన్ని పాడుచేసే మోహాన్ని తొలగించడానికే భగవద్గీత పుట్టిందని” ముందుచెప్పినదాన్నిబట్టి మీరు తెలుసుకుని వుంటారు. అర్జునుడు ధర్మాందుడైనాడు. స్వధర్మాన్ని గురించి అతనికి మతిభ్రమకలిగింది. ఈవిషయంలో కృష్ణుడు మొదట హేళన చేసినతర్వాత స్వయంగా అర్జునుడే ఒప్పుకుంటాడు. ఆమోహాన్ని, ఆమమకారాన్ని, ఆఆసక్తిని తొలగించిడమే భగవద్గీత యొక్క ముఖ్య ఉద్దేశ్యం. గీత అంతా సమాప్తమైన తర్వాత భగవానుడు అడుగుతాడు— “అర్జునా! మోహం తొలగిందా ? ” “మోహం తొలగింది. స్వధర్మం

గుర్తిచాను.” అన్నాడు అర్జునుడు. ఈ ప్రకారం భగవద్గీత ప్రారంభం, ఉపసంహారం కలిపి చూస్తే మోహ విరాకాది మే గీతకు సంఖ్య ఉద్దేశ్యం అని తేలుతుంది. ఒక గీతను గురించే కాదు భారతం కూడా ఇదే ఉద్దేశ్యంతో రచించబడ్డది. “ప్రజల హృదయం మీది మోహపరిణామ తొలగించడానికే నేనీ చారిత్రక దీపాన్ని వెలిగిస్తున్నాను.” అని వ్యాసుడు మహా భారతం ప్రారంభంలోనే చెప్పాడు.

మిగిలిన గీతను తెలుసుకోవడానికి అర్జునుడు ఈ భూమిక మనకు ఉపకరించిరికనుక దాని ఉపకారం మనం ఒప్పుకోవలసిందే. కాని ఇంతకు మించి కూడా ఇంకా ఉపకారం ఉంది. అర్జునుని ఈ భూమికలో అతని మనస్సులోని పరమరుజుత్వం మనకు గోచరిస్తుంది. “అర్జున” శబ్దానికి ఆర్థమే “రుజు” అంటే “సరళస్వభావము.” అన్నమాట. అతని మనస్సులో ఏమేమి వికారాలు, భావాలు కలిగినయో, వాటినిన్నిటిని అతను నిష్కపటంగా కృష్ణుడికి నివేదించాడు. తన మనస్సులో ఏ మాత్రమూ దాచలేదు. చివరకు కృష్ణుని శరణుజొచ్చాడు. నిజం చెప్పవలసివస్తే, అతను మొదటినుంచీ కృష్ణుని శరణులోనే ఉన్నాడు. ఎప్పుడైతే అతను కృష్ణుణ్ణి తన సారథిగా చేసుకుని, తన గుర్రాల కళ్ళెం అతనికి వప్ప

చెప్పాడో, అప్పుడే తన మనోభావాల కళ్యాణకూడ అతనికి వప్పచెప్పడానికి సిద్ధమైనాడన్నమాటే.

రండి, మనంకూడ ఇలాగే చేద్దాం. “అర్జునుడికి దగ్గర కృష్ణుడున్నాడు. మనకు కృష్ణుడు ఎక్కడ పొరుగుతాడు?” అని ఎప్పుడూ అనవద్దు. “కృష్ణుడనే ఒక మనిషి ఉన్నాడు” అనే పరంపరాగతమైన ఈ అభిప్రాయముం మిక్కిలిభ్రమతో కూడింది.

అంతర్యామియై కృష్ణుడు ప్రతిహృదయంలోనూ ప్రకాశిస్తున్నాడు. మనకు అతను ఎంతో దగ్గరలో ఉన్నాడు. మన హృదయంలోని దుష్టత్వాన్ని, మాలిన్యాన్ని పూర్తిగా అతని యెదుటపెట్టి, అతన్ని ప్రార్థిద్దాం - “భగవంతుడా! నేను నీ శరణుజొచ్చాను. నీ కంటే మించిన నాకు గురువులేదు. నాకు బాటచూపు. నీవు చూపిన మార్గానే నేనుపోతాను.” మనం ఇలా చేస్తే ఆ పార్థసారథి మనకుకూడ సారథ్యం చేస్తాడు. మనకు కూడ తన గీత విశేషిస్తాడు. మనకుకూడ విజయం కలుగజేస్తాడు.

భగవద్గీత జీవితానికి సంపూర్ణ జీవిత శాస్త్రం.

క్రిందటిసారి మనం అర్జునుని విషాద యోగాన్ని గురించి విన్నాం. అర్జునుని సారల్యంవంటి సారల్యం, ఆత్మసమర్పణ వున్నచోట విషాదంకూడ ఒక యోగం అవుతుంది. దీనిని మనం హృదయ మంథన మంటాము. సూత్రకారునివలె భగవద్గీతయొక్క ఈ భూమి కకు “అర్జునుని విషాదయోగమని ప్రత్యేకమైన పేరు బెట్టకుండా “విషాదయోగం” అన్నాను. అందరికీ అనువర్తించేటట్లు. కారణమేమంటే. భగవద్గీతకు అర్జునుడు నిమిత్తమాత్రుడు. పండరీపురపు పాండురంగుడు పుండలీకుని కొరకు ఆవతరించలేదు పుండలీకుని నెపంతో అతను మనవంటి జడజీవుల్ని ఉద్ధరించడానికై వేల కొలది సంవత్సరాలనుండి నిలబడి పుండడం మనం చూస్తున్నే వున్నాము. అలాగే భగవద్గీత ఆవతరించడానికి అర్జునుని ఆధారం కావలసి వచ్చింది. యదార్థం చెప్పవలసివస్తే, అర్జునుడు ఇందులో నిమిత్త మాత్రుడే. మన అందరి ఉద్ధరింపుకొరకే అదిపుట్టింది. కనుక గీత మొదటి అధ్యాయానికి ‘విషాద యోగం’ అని పేరు

పెట్టడం బాగానే వుంది. ఇక్కడినుంచి గీత అను మొక్క క్రమంగా పెరిగి పెద్దదై, అఖిలకు చివరి అధ్యాయపు 'ప్రసాద యోగం' అనే ఫలం పరకు చెరు తుంది ఈశ్వర కృపవుంటే ఈ యోగం జీవితంలోనే మనం చివరిపరకు చేరుకుంటాం.

రెండవ అధ్యాయంనుంచి గీతలోని వుపదేశం ప్రారంభమౌతుంది. ప్రారంభంనుంచే భగవానుడు మహత్తరమైన జీవిత సిద్ధాంతాలను ప్రారంభిస్తాడు. మానవ జీవితానికి ప్రాతిపదికలైన ముఖ్య తత్వాలను మనం గ్రహించి జీర్ణించుకో కలిగితే ధావి జీవితమార్గం తేలికై పోతుందనేది మొదటి విషయం. భగవద్గీతయొక్క రెండవ అధ్యాయంలో "సాంఖ్యబుద్ధి" అనే శబ్దానికి నేను "జీవితముయొక్క అది బౌతిక సిద్ధాంతములు" అని అర్థం చెప్పుతున్నాను. మనం ఇప్పుడు జీవితపు మూల సిద్ధాంతాలను గురించి ఆలోచించాలి. కాని దీనికి ముందు సాంఖ్యశబ్ద ప్రసంగంలో వచ్చినటువంటి సాంకేతిక శబ్దాలను గురించికూడ కొంచెం ఇక్కడ చెప్పవలసి వుంటుంది.

గీతలోని ప్రాచీనమైన విజ్ఞాన పదాలకు కొత్త అర్థాలు కల్పించుకోవడం మామూలు అలవాటు. ప్రాతిపదికలమీద కొత్త అర్థం అనే అంటుకట్టడం అనేది

అహింసా పద్ధతితో జరిగే భావ విప్లవం. వ్యాసుడు ఈ పద్ధతిలో ఎంతో దొరవగలమనిషి. కనుకనే గీతలో వాడిన శద్ధాలనుంచి ఎప్పటికప్పుడు కొత్త శక్తి వెలువడుతుంది. ఎప్పటికప్పుడు కొత్తవికాసం కనపడుతుంది. కనుకనే అనేకమంది విద్వాంసులు తమతమ అవసరాలు, అనుభవార్హతలతో అనేకమైన ఆర్థాలు చెప్పుకోవడానికి వీలయింది. ఈ ఆర్థాలన్నీ వారి వారి దృక్పథాన్నిబట్టి తిన్నగానే పుంటాయి. ఎవరి ఆర్థానికి ఏవిధమైన వ్యాఘాతమూ తగలకుండానే, మనం స్వతంత్రంగా అర్థం చెప్పుకోవడం మంచిది.

ఈ సందర్భంలో ఉపనిషత్తులలో చెప్పిన ఒక సంగతి జ్ఞాపకం వచ్చింది. ఒకసారి దేవతలు, దానవులు, మానవులు కలిసి బ్రహ్మదగ్గర పుషదేశం పొందటానికి వెళ్ళారట. బ్రహ్మదేవుడు అందరికీ కలిపి ఒకే అక్షరం ఇచ్చాడు- “ద”. “దేవతలమైన మనం విలాసపురుషులం. భోగాలకు ఎక్కువ అలవాటుపడ్డం. బ్రహ్మమనకు “ద” అనే అక్షరం ఇచ్చి “దమనం చెయ్యి” అని నేర్పాడు” అర్థం చెప్పుకున్నారు దేవతలు. రాక్షసులు- “మనం రాక్షసులం. దయాశూన్యులం, క్రోధం ఎక్కువ. కాబట్టి “ద” అక్షరం ఇచ్చి “దయచూపించు” అని నేర్పాడు బ్రహ్మ” అని అనుకున్నారు. ఇక మాన

పులు దానికి ఇంకొక అర్థం తీశారు. “మనుష్యులకు లోభం ఎక్కువ. ధనం ప్రోగుచేయడమంటే మనకు ఎంతో ఇష్టం. కనుక ‘ద’ అక్షరం ఇచ్చి, బ్రహ్మ ‘దానం చెయ్యి’ అని చెప్పాడు.” అప్పుడు బ్రహ్మ ముగ్గురి అర్థం సరిగానే వున్నదన్నాడు. ఎందుకంటే, ముగ్గురు కూడ ఈ అర్థాలను తమ స్వానుభవం ద్వారానే బొందారు. గీతకు నిర్వచనం చెప్పేటప్పుడు ఉపనిషత్తులో చెప్పిన ఈ సంగతి జ్ఞాపకం వుంచుకోవాలి.

రెండవ అధ్యాయంలో మహత్తరమైన మూడు జీవిత సిద్ధాంతాలు చెప్పబడినాయి. (1) ఆత్మయొక్క అమరత్వం, అఖండత్వం, (2) దేహ జీవితత్వం. (3) స్వధర్మ పాలనమున బాధ్యత.

ఈ మూడు సిద్ధాంతాలలో స్వధర్మపాలనను చెందిన సిద్ధాంతమే కర్తవ్యం. మిగిలిన రెండు జ్ఞాతవ్యం (తెలుసుకోతగినవి.) మాత్రమే.

స్వధర్మాన్ని గురించి క్రిందటి దఫా కొంత ముచ్చటించాను. ఈ స్వధర్మం మనకు సహజంగానే సంప్రాప్తిస్తుంది. స్వధర్మాన్ని వెతక నక్కరలేదు. మనం ఆకాశంనుంచి వూడిపడి ఈ ఘామిమీదవచ్చి వున్నా వాళ్ళంకాదు మనం పుట్టకముందుకూడా ఈసంఘం

వుంది. మన తల్లి-దండ్రులువున్నారు. ఇరుగు-పొరుగు వుంది. ఈ పరంపరలోనే మనం పుట్టాం. నన్ను కని పెంచిన నా తల్లి-దండ్రుల సేవ చేయవలసిన ధర్మం నాకు జన్మతోనే లభించింది. ఏ సంఘంలో నేను పుట్టానో ఆ సంఘానికి సేవచేసే అధికారం పొందటానికి నేనేమీ ప్రయాసపడ నక్కరలేదు మన జన్మతోనే మనకు స్వధర్మం పుట్టుకువస్తుంది. ఇంకా తేటగా చెప్ప వలెనంటే, మన జన్మకు ముందే స్వధర్మం మనకు తయారుగా వుంటుందనికూడ చెప్పకోవచ్చు. అధర్మమే మన జన్మకు హేతువు. దానిని పూర్తి చేయటానికే మనం పుట్టాం.

కొంతమంది స్వధర్మాన్ని పక్షిత్వంతో పోలుస్తారు. ధార్యాతరలకు ఏవిధమైన అవినాశావ సంబంధమున్నదో, అలాగే మన స్వధర్మంకూడ మనకు అవిచ్ఛిన్నమైందంటారు. కాని నాకీ పోలిక అంత సమానమైన వుజ్జీతో కన్పడదు. నేను స్వధర్మాన్ని మాతృత్వంతో పోల్చాను. తల్లిని సేవించే ధర్మం నేను ప్రత్యేకంగా వెలకనవసరంలేదు. నేను పుట్టుకముందే. అది నా కొరకు ఏర్పడివుంది. ఆమె యెటువంటిదైనా నే నామెను ఏవిధంగాకూడ విడనాడలేను.

స్వధర్మాన్ని గురించికూడ ఇదేచెప్పాలి మనకీ ప్రపంచంలో స్వధర్మాన్నిమించిన ఆశ్రయం ఇంకొకటి

లేదు. స్వధర్మాన్ని తెగనాడడం అంటే, మనయాత్మను వష్టవరచుకోవడమన్నమాట. స్వధర్మాన్ని ఆశ్రయించు కున్నప్పుడే మనము ముందుకు సాగగలుగుతాము. కనుక ఎవరూ ఆ ఆశ్రయాన్ని విడిచి పెట్టకూడదు. ఇది జీవితపుమూల భౌతిక సిద్ధాంతాలలో ఒకటి.

స్వధర్మం సహజంగానే, ఆచరించడానికి మనకు లభించివుంది. కాని ఎన్నో విధములైన మోహాలలో చిక్కి ఆచరించలేక పోతున్నాము. ఒకవేళ ఆచరించినా ఎంతో కష్టపడవలసి వస్తున్నది స్వధర్మ మార్గంలో ముళ్లులాగు ఎన్నో వ్యామోహాలు మనలను అడ్డగిస్తూవుంటాయి. అవి ఆసంఖ్యాకమైనవి. అయినా విమర్శనా దృష్టితో చూస్తే అన్నిటికీ మూలబీజము ఒక్కటేననితోస్తుంది - అది మమత్వమూను, ఇంద్రియ లోబంధం, “నేను, ఇంకా నా శరీర సంబంధమైన ఆత్మీయులు ఇంతవరకే నా ప్రపంచము అంతకు మించినదంతా పరాయి సంబంధము, లేక శత్రువులు” ఇటు వంటి భేదభావాలతో కూడిన గోడలను మధ్యను నిల బెటుతుంది ఈ బుద్ధి. ఎవరిని అది ‘నేను’ లేక ‘నాది’ అనుకుంటుందో వాటి విషయమైకూడ బాహ్యశరీరం మీదనేదాని చూపువుంటుంది. బుద్ధియొక్క ఈ తిక మకల్గోవడి మనం ‘నీ’ ‘నా’ అనే చీలికలు యేర్పరుచు

కుంటాము. దాదాపు అందరూ ఈ మార్గాన్నే నడుస్తూ
వుంటారు. పోతే కొందరి మార్గం కొంచెం భేదార్యం
గానూ, కొందరిది సంకుచితంగానూ వుండవచ్చు. కాని
మార్గమంతా ఒకటే. ఈ శరీర వ్యామోహాన్నిబట్టే
మనుష్యుని లోతుకూడ వుంటుంది. కొంతమంది దృష్టి
తన కుటుంబాభిమానం ఎరకే ఆగిపోతుంది. ఇంకా
కొంతమంది దేశాభిమానంఎంకు పోతుంది. మరికొం
దిరు బ్రహ్మచారి-బ్రాహ్మణ సమస్యలతో వూగులాడుతూ
వుంటే, ఇంకా కొంతమంది హిందూ మహమ్మదీయ
రలహాల్లో. ఒకటి రెండుకాదు- చాలాంటివి ఎన్నో సమ
స్యలు మనిషికావాలని కొని తెచ్చుకుంటాడు. ఇలాం
టి పిభేదాలు లేకపోతే మనము బ్రతకనేలేమేమో
అన్నట్లు, తైలలోనైతం రాజకీయ భైదీలనీ, ఇతిర
నైదీలనీ, భేదాలను సృష్టించాము. కాని పరిణామ
మంతా ఒకటే. స్వధర్మమనే ఆరోగ్యరత్నం సకలచి
హీన వికారాలకు లోనయ్యే పశువులమైనాం.

ఇటువంటి పరిస్థితుల్లో కేవలం ఒక స్వధర్మ
నిష్ఠయే చాలదు. అందుకొరకు మిగిలిన రెండు సిద్ధాం
తాలకూడ దృష్టిలో వుంచుకోవాలి. ఒకటి “నేను”
అంటే ఈ నశించే శరీరంకాదు, ఈ శరీరం కేవలం
అత్మకు ఆవరణవంటిది మాత్రమేననీ, రెండు, నేను

యెన్నడూ నశించని అఖండమైన, విశాలమైన ఆత్మను, అనీ తెలుసుకోవాలి. ఈ రెంటినీ కలుపుకుని అప్పుడు ఒక సంపూర్ణమైన తత్వజ్ఞానము తయారవుతుంది.

ఈ రెండు తత్వాలకూ గీత చాలా మహత్తును ప్రసాదించింది. అందుకే ముందుగా ఈ సిద్ధాంతాలను ప్రవేశపెట్టి, తర్వాత స్వధర్మాన్ని గూర్చి బోధింపబడ్డది. “ఈ తత్వజ్ఞాన సంబంధమైన శ్లోకాలు ప్రారంభంలోనే ఎందుకు?” అని అడుగుతారు కొందరు. నా దృష్టిలో ఇదియే ఎక్కువ పరిశీలించదగ్గవిషయం. ఈ శ్లోకాలు ఇప్పుడు ఏపద్ధతితో అమర్చబడినవిన్నాయో, దానిలో ఏ మాత్రమూ మార్పుజరగడానికి అవకాశంలేదు. ఈ క్రమం చాలా సందర్భానుకూలంగా వున్నదని నా అభిప్రాయం.

ఇంత తత్వజ్ఞానం జీర్ణించుకోగలిగితే, స్వధర్మ చరణ ఏమాత్రమూ కష్టతరమనిపించదు. అంతేగాదు, స్వధర్మాన్ని ఆచరించకుండా ఇంకేదైనా చెయ్యడానికి మనసు పోనేపోదు. ఆత్మయొక్క అఖండత్వమూ, దేహపు క్షద్రత్వమూ తెలుసుకోవడం అంత దుస్సాధ్య విషయంకాదు. అవి రెండూ వాస్తవిక తత్వాలు. కాని వాటిని గురించి పరిశీలించాలి. మాటిమాటికీ మనసులో మననం చేసుకోవాలి. ఈ శరీరంమీది వ్యామోహాన్ని

తగ్గించి, అత్యయోక్త మహత్తును గుర్తించడం మనం నేర్చుకోవాలి.

ఈ శరీరం క్షణక్షణం మారుతూ వుంటుంది. దాల్యము, యౌవనము, వార్ధక్యము. ఈ మూడు అందరూ చూస్తున్నవే. ఏడేసి సంవత్సరాల కొకసారి శరీరం పూర్తిగా మారిపోతుందనీ, పాతరక్తం ఒకబొట్టు కూడ మిగలదనీ ఇప్పటి శాస్త్రవేత్తలు చెబుతున్నారు. మన పూర్వీకులు 12 సంవత్సరాల కొకసారి పాతశరీరం పూర్తిగా నశించిపోతుందని అనుకునేవారు. కనుకనే ప్రాయశ్చిత్తము, తపస్సు, అధ్యయనము - వీటికి గడువు 12 సంవత్సరాలని నిశ్చయించారు. చాలా కాలంతర్వాత కొడుకు ఇంటికివస్తే తల్లి కొడుకునిగుర్తు కూడ పట్టలేకపోయిందని మనం కొన్నికథలలో వింటూ ఉంటాము. ఈ విధంగా ప్రతిక్షణము మారేటటువంటి, - ప్రతి క్షణము చచ్చేటటువంటి - శరీరం నీరూపం కాగలుగుతుందా? రాత్రింబవలు మలమూత్రాలతో నిండి యుండి, నీవంటి శుభ్రపరచేవాడు దొరకీనప్పటికీ తన మురికి స్వభావాన్ని వదులుకోలేనటువంటి ఈ శరీరం నీవు కాగలుగుతావా? శరీరం అశుభ్రం - నీవు శుభ్రపరచేవాడివి; అదిరోగి - నీవు మందుత్రాగించేవాడివి; అది ఊడున్నర మూరల భూమిమీద పడివుంటుంది - నీవు

అనుచున విహారవిః అది సిత్యమూ మారుస్వభావము
 కలది - నీవు దాని మార్పును చూచేవాడివి; అది చచ్చేది -
 నీవు దాని చాపును నిమిషము యేర్పరచేవాడివి; నీకూ
 దానికీ ఇంతభేదం ఉన్నట్లు కన్పడుతూ వుండగా, నీవు
 ఇన్నిపాట్లు గీచుకుని ఎందుకు కూర్చుంటావు? కేవలం
 దేహ సంబంధం ఎందుకు వాంఛిస్తూ వుంటావు?
 దేహ నాశనాన్ని గురించి వాపోవడం ఎందుకు? “దేహ
 నాశనం శోకింపవలసిన విషయమా?” అని భగవంతుడు
 అడుగుతున్నాడు.

దేహం పత్రంలాంటిది. పానదీ చిరిగిపోతే
 కొత్తది వేసుకుంటావుంటాము. ఒకే శరీరం పల్ల
 కాలమూ ఆత్మను ఆవరించుటని వుంటే ఆత్మను చాలా
 ఇబ్బంది కలిగేది. విచారమంతా అగిపోయేది అనందం
 లోపించిపోయేది జ్ఞానప్రభ మందగించేది. కనుక ఈ
 దేహం దుఃఖించతగ్గదికాదు. అర్మకేగనుక నాశన
 ముంటే తప్పక దుఃఖించవలసిందే దానికి వినాశము
 లేదు. అత్మ అఖండంగా ప్రసహించే ఒక ప్రవాహం. దా
 నిమీద ఎన్నో శరీరాలు పస్తావుంటాయి. కనుక దేహనం
 బంధాలను ఆలోచించుకుంటూ శోకించడంకాని, “నీరు
 నావారు, వారు పరాయివారు” అని వేరువేరుగిరులు
 గీచుకోవడం కాని చాల పొరపాటు. బ్రహ్మాండం

అంతా ఒక చక్కగా నేసినటువంటి పత్తంలాంటిది. చిన్నపిల్లవాడు చేతిలో కత్తెరతీసుకుని గుడ్డను ముక్కలుముక్కలు చేసినట్టు, విశ్వాత్మను దేహమంత పరిమాణం గల ముక్కలుముక్కలుగా చేయడం ఎంతటి తెలివితక్కువ- ఎంతటి హింస?

బ్రహ్మవిద్యకు ఆటపట్టెన ఈ భారతభూమిలో ఇన్ని జాతులు, ఇన్ని పార్టీలచూస్తే చాలా దుఃఖం వస్తుంది. చావంటే మనకున్నంత భయం బహుశ మరెక్కడ వుండివుండిదు. ఇంతకాలంగా దాస్యజీవితం గడపడం దీనికి ముఖ్యకారణమని చెప్పుకోవచ్చును. అయినా ఈ దాస్యజీవితం రావడానికి కారణమకూడ యీ మృత్యుభయమేనని మనం జ్ఞాపకముంచుకోవాలి.

చావంటే మనకు అమితమైనభయం. చావుపేరు తలవడంకూడ అశుభమంటాము. జ్ఞానదేవుడు ఇది చూచే ఎంతో విచారంతో ఇలా వ్రాయవలసివచ్చింది- “చావనే శబ్దాన్ని కూడ వినలేరు. ఎవరైనా చచ్చి పోతే ఏడుస్తూ వుంటారు.” ఎవరైనా చచ్చి పోతే అబ్బ! ఎంత యేడుస్తారు! ఎంత ఆరుస్తారు! అలా యెప్పుడూ ఒక కర్తవ్యంలాగ అయిపోయింది. కూలి ఇచ్చికూడ ఏడిపించే పద్ధతిలోకి వచ్చారు. చావు దగ్గరకు వచ్చినా రోగితో చెప్పరు. డాక్టరు వచ్చి ఈ రోగి

బ్రతకడని చెప్పినప్పటికి రోగిని మభ్యపరచివుంచుతారు. డాక్టరుకూడా స్పష్టంగా చెప్పడు. చచ్చేవరకు మందులు మింగిస్తూనే వుంటాడు. నిజంచెప్పి ఓదార్చి ఈశ్వర ధ్యానం చేయిస్తే అతనికెంత వుపకారం చేయించిన వారవుతారు? కాని వీరికి, గాబరావల్ల సమయం రాక ముందే ఘటమెక్కడ బ్రద్దలౌతుందోనని భయం. సమయానికి ముందే ఘటం బ్రద్దలౌతుందాఅని నాపశ్చిన్నం. ఒకవేళ కాలానికంటే రెండుగంటలు ముందే బ్రద్దలవుతుందనుకోండి. ఇంతలో వచ్చిన నష్టం ఏమిటి? రెండు గంటల తర్వాతే నా బ్రద్దలయిపోయేదేగా! అంటే శ్రూర చిత్తులం, ప్రేమకూన్యలం కమ్మనికాదు నా అభిప్రాయం. కాని దేహాసక్తిమాత్రం ప్రేమగాదని చెప్పుతాను. దేహాసక్తి నశించనంతవరకు నిజమైన ప్రేమ కలగనే కలగదు.

దేహాసక్తి నశించినప్పుడు- “ఈ దేహం నేవకు సాధనం” అని మనకు బోధపడుతుంది. అప్పుడే శరీరానికి తగిన గౌరవంకూడ లభిస్తుంది. కాని ఇప్పుడు మనం దేహపూజనే పరమసాధ్యంగా పెట్టుకున్నాం. స్వధర్మాచరణయే మనకు గమ్యస్థానమని మరచిపోయాం. స్వధర్మాచరణకొరకు దేహాన్ని సంబాళించడం, ఇంత తిండివేయడం అవసరం. కాని నాలుకను

తృప్తిపరచడంకాదు గరిజెను హల్వాలో తిప్పండి, లేక వియ్యపు జావలో. రెంటిల్లోనూ ఒకేమాదిరిగా వుంటుంది. వాటి రుచితో దానికేమీ సంబంధంలేదు. అదే స్థితి మన నాలుకకుకూడ కలగాలి. దానికి రసజ్ఞానం కలగవచ్చు. కాని సుఖదుఃఖాలుమాత్రం అంటగూడదు. శరీరానికి ఇవ్వవలసిన బాడుగ ఇచ్చివేశాము - అంతే ఇక శెలవు. రాత్నంతో మనం నూలువడకాలి కాబట్టి దానికి నూనెవేసుడం అవసరం. అదే విధంగా మనం ఈ శరీరాన్ని వుపయోగించుకోవాలి కనుక అందులో ఇంచ బొగ్గువెయ్యాలి. దేహాన్ని ఈ విధంగా వుపయోగిస్తే, అసలు దానికి విలువలేకపోయినా ఇప్పుడు కొంత విలువవస్తుంది. కొంత గౌరవంకూడ లభిస్తుంది.

కాని మనం దేహాన్ని సాధనంగా వుపయోగించుకోవడానికంటే దానిలోనే మునిగిపోయి ఆత్మవికాసానికి అడ్డుతగులుతాము. అందుకనే అసలే విలువలేని ఈ శరీరం ఇంకా విలువలేకుండా పోతుంది కనుకనే సాధువుంగవులు ఎంతో గట్టిగా వుపదేశిస్తూ వుంటారు - "ఈ దేహాన్నీ, చిరస్థంబంతున్నీ నిండించు - తిరస్కరించు మనుష్యేతిరమైన కుక్కలకు, పందులకుకూడా నమస్కరించు. దేహాన్నీ, దేహంతో సంబంధం కలవు కున్న చుట్టపక్కలనీ రాత్రింబవలు పూజిస్తూ కూర్చో పెద్ద ఇతిరులనుగుర్తించడం - గౌరవించడం నేర్చుకో."

మనం ఈవిధమైన వికాల భావాలు అలవర్చుకోవాలని సాధులు మనకు బోధిస్తున్నారు. కాని ఆత్మీయుల్ని. ఇష్టమిత్రుల్ని వదలి ఒక్క అంగుళమైన మనం మన ఆత్మను ముందుకు తీసుకు పోవడానికి ప్రయత్నిస్తున్నామా? “మనస్సును మనసులో తిరగ పోయ్యి. ఆత్మను ఆత్మలో లీనంచెయ్యి” అనేసూత్రాన్ని ఎప్పుడైనా పరిశీలిస్తున్నామా? మనం ఎప్పుడైనా మన ఆత్మహంసను బయట తెరప గాలిలో త్రిప్పడానికి ప్రయత్నిస్తున్నామా? “నేను నా పరిమితి హద్దులుదాటి నిన్న పదిమందితో స్నేహించేశాను. ఈవేళ పదిమందిని, రేపు యాభై మందిని చేసుకుంటాను. ఇలాగే చేస్తూ చేస్తూ ఒకనాడు సమస్త ప్రపంచం నాలో, నేను సమస్త ప్రపంచంలోనూ ఏకం చేసుకునే పరిస్థితిని కల్పించుకోగలను.” అనే విషయాన్ని గురించి ఎప్పుడైనా ఆలోచిస్తామా? ఆకోరికైనా మన మనసులో రేగుతుందా? మనం జైలులోవుండి చుట్టాలకు వుత్తరాలు వ్రాస్తాము. ఇందులో గొప్పతనమేముంది? కాని జైలునుండి విడుదల అయిపోయిన ఎవరైనా క్రొత్త మిత్రులకి (రాజకీయ ఖైదీకికాదు, మామూలుఖైదీకి) వుత్తరం వ్రాస్తామా?

మనఆత్మ అనుక్షణమూ ప్రపంచం అంతటా విరివిగా వ్యాపించడానికి తహతహ పడుతూవుంటుంది.

సమస్త ప్రపంచాన్ని తనదిగా చేసుకోవాలని
వుద్విఘ్నరుతూ వుంటుంది. కాని మనం దానిని మూత
పెట్టి వుంచుతాము. ఆత్మను మనం భైదీగాచేసి అట్టి
పెట్టాము. ఈసంగతి మనకెప్పుడూ జ్ఞాపకమైనారాదు.
ఉదయం మొదలు సాయంత్రమువరకు దేహనేవయే
మనకుముఖ్యం. ఈశరీరము ఎంతపెరిగింది, ఎంతతరి
గింది? అనేదే మనంచేసేఅలోచన. ఇంతకంటే మానవు
డికి ఇకవేరేఏమీ ఆనందంలేదు కాబోలు.

భోగము, రుచిలోవుండే ఆనందము పశువులు
కూడా అనుభవిస్తాయి. కాని సోదరా! త్యాగములోనూ,
రుచులు విడనాడిన మీదట కలిగే ఆనందంకూడ నీవు
అనుభవిస్తావా అనుభవించవా? స్వయం ఆకలితో
వుండి, వడ్డించిన ప్లములో ఆకలిగొన్నవాని ముందు
పెట్టడంలో వున్న ఆనందాన్ని కూడా అనుభవించు.
దాని రుచికూడా చూడు. తన బిడ్డకొరకు రాత్రింబవళ్లు
కృశించే తల్లికి త్యాగంలో వున్న మహిమ కొంతవరకు
తెలుస్తుంది.

మనిషి "నా" అనే గీటు గీచుకుని, దాంట్లో
కూర్చున్నా, అందులో కూడ అతనికి తెలియకుండానే,
ఆత్మ వికాసంలో వున్న మజా కొంచెమో గొప్పో
అతనికి తగులుతునే వుంటుంది. దేహంలో చుట్టివుంచిన

భగవద్గీత జీవితానికి సంపూర్ణ జీవిత శాస్త్రం. 33

అత్మ ఎప్పుడైనా కాస్తేపు కొంత బయటికి- ముందుకు వస్తుంది. ఈబయటికి రావడం ఎలాగంటారు? చీకటి గదిలో బంధింపబడిన దొంగ కొంచెంనేపు పని చేయడానికి బయటికి వచ్చినట్టు. కాని అత్మ ఇంటితో లృప్తి చెందదు. అత్మ ముక్తానందం కొరకు దేవు లాడుతూ వుంటుంది.

సాధకుడు జ్ఞాపకముంచుకో దగినవి మూడు విషయాలు- (1) అతనుఅధర్మ, పరధర్మపు, తిరుగుడు మార్గాలువదలి స్వధర్మము యొక్కతేలికైన, తిన్నని మార్గం అవలంబించాలి. స్వధర్మాశ్రయం ఎప్పుడూ వదల కూడదు. (2) దేహము క్షణభంగుర మనుకుని, దానిని స్వధర్మాచరణలో లీనిం చెయ్యాలి అవసరంవస్తే అందుకే త్యజించాలి. (3) అత్మయొక్క అఖండత్వం, నిర్వ వ్యాపకత్వాన్ని ఎప్పుడూ జ్ఞప్తికి తెచ్చుకుంటూ మనసులో నుంచి “నీ” “నా” భేదాల్ని తొలగించాలి. ముఖ్యమైన ఈమూడు జీవిత సిద్ధాంతాల్ని భగవంతుడు బోధిస్తున్నాడు. పీటిని చరితార్థ పరుపగల మనుష్యుడు “నరదేహాన్ని సాధనంగా చేసుకుని, సచ్చిదానంద పదవిని సాధింపవచ్చు” నని తెలుసు కుంటాడు. ఇందులో ఏమీ సందేహం లేదు. భగవంతుడు ఈ సిద్ధాంతాలుమాత్రమే చెప్పి పూరుకోలేదు. క్రియాశూన్య

మైన సిద్ధాంతాలు ఎందుకు? భగవద్గీతలో చెప్పిన ఈ సిద్ధాంతాలు ఉపనిషత్తుల్లో, స్మృతుల్లో అదివరకే ఉన్నాయి. గీత మళ్ళీ వాటిని మనకొకసారి జ్ఞాపకం చేసింది. ఇందులో ఏమంత మహిమలేదు. ఆసిద్ధాంతాలను ఎలా వ్యవహరించాలో, ఆచరించడం ఎలాగో బోధించింది గీత. ఈమహత్తరమైన ప్రశ్నను విడదీసి కార్యాచరణ యోగ్యంగా చేయడంలోనే దానిమహత్తు.

జీవిత సిద్ధాంతాలను కార్యాచరణలో పెట్టే యుక్తినే “యోగం” అంటారు. “సాంఖ్య” మంటే సిద్ధాంతము లేక శాస్త్రము. “యోగ” మంటే కళ. “యోగులు జీవితకళను సాధించారు” అనిసాక్ష్యమిస్తున్నాడు జ్ఞానదేవుడు. సాంఖ్యము-యోగము, శాస్త్రము-కళలతో పరిపూర్ణమైవుంది భగవద్గీత. శాస్త్రము-కళమిళితమైనప్పుడు జీవితసౌందర్యం వెల్లివిరుస్తుంది. ఒట్టి శాస్త్రం అంత వుపకరించదు. సంగీత శాస్త్రం ఆర్థమైనప్పటికీ, గొంతునుంచి సంగీతం వెలిపరచేకళ పరిపక్వం కానంతవరకు నాద బ్రహ్మరాణించదు. కనుకనే భగవంతుడు సిద్ధాంతంతో పాటుదాని వినియోగపద్ధతిని, నేర్చేకళనుకూడ బోధించాడు. ఈకళ ఏమిటి- దేహము తుచ్ఛమనుకుని, ఆత్మయొక్క అఖండత్వము, అమరత్వమును ధ్యానిస్తూ, స్యధర్మాచరణకు ప్రేరేపించు ఈ ధర్మం ఏమిటి? ఇది మనం తెలుసుకోవాలి.

భగవద్గీత జీవితానిరీ సంపూర్ణ జీవిత శాస్త్రం. 35

కర్మ చేసేవారు రెండు విధాలు అభిప్రాయాలు కలిగి వుంటారు. “మనం కర్మ చేశాం దాని ఫలితం తప్పక మనం అనుభవిస్తాం. అనుభవించడానిరీ మనకు హక్కువుంది” అనుకునేవారిది ఒక తెగ దీనికి వ్యతిరేకంగా “మనం ఫలితం అనుభవించకపోతే, కర్మయే చేయకూడదు” అంటారు మరికొందరు. కాని గీత చొదించేది మూడో మార్గం. “కర్మ తప్పక చెయ్యి. కాని దాని ఫలాధికారం కోరవద్దు. కర్మ చేసేవాడికి ఫలం పొందే అధికారం వుంది. కాని నీవు స్వయంగా విడిచిపెట్టు” అనేది గీతాప్రబోధం. “కర్మను గ్రహిస్తానా, ఫలితంతోసహా గ్రహిస్తాను.” అంటుంది రజోగుణం. ఇక తమోగుణం- “వదులు కుంటానా, కర్మతో సహా వదులుకుంటాను” అంటుంది. రెండూ ఒక దాని తోబుట్టువు ఒకటి. రెంటినీదాటి విశుద్ధమైన సత్య గుణుడవుకావ్రయత్నించు. కర్మ చేసి ఫలితాన్ని విడిచిపెట్టు. ఫలితాన్ని త్యజించి కర్మచెయ్యి. ముందు కానీ, తర్వాతకానీ ఫలాపేక్ష వుంచుకోవద్దు.

ఫలాపేక్ష ఉంచుకో వద్దంటూనే, చేసే కర్మ ఉత్తమమైందిగావుండాలని బోధిస్తుందిభగవద్గీత. అపేక్షతో చేసిన కర్మకంటే నిరపేక్షతో చేసిన కర్మ ఇంకా బాగాఉండాలని కోరడం సబబే. కారణమేమంటే, ఫలా

పేక్షతో చేసే మనిషి ఫలసంబంధమైన స్వప్నాలు చూస్తూ వుంటాడు. ఆ ఆలోచనలో కొంత సమయం, కొంత శక్తి తప్పక వ్యయమవుతుంది. కాని ఫలాపేక్ష లేని మనిషి తన ప్రతి క్షణాన్నీ, ప్రతి శక్తిని కర్మ చేయడంలో వినియోగిస్తాడు. నది ఎన్నడూ విశ్రాంతి తీసుకోదు. గాలికి ఎన్నడూ శెలవు అవసరం లేదు. సూర్యుడు అనుక్షణమూ తపించడమే ఎరుగు. అదే విధంగా నిష్కామ కర్మోపాసకుడు రాత్రింబగలు ఒక్క కర్మను గురించే ఆలోచిస్తాడు. ఇంత నిష్ఠతో చేసిన వానిపని బాగుండక, ఇంకా ఎవరి పని బాగుంటుంది?

ఇదీ కాక మనస్సులోని సమభావం కూడ ఒక గొప్పకళ. నిష్కామ పురుషుడు ఈభావాన్ని తొందరగా పొందగలడు. ఏదైనా మామూలు చిత్ర కళను తీసుకోండి. హస్త చాతుర్యంతోపాటు అందులో చిత్త సామ్యంకూడ కలిస్తే ఆపని ఎంతో చక్కగా వుంటుందని చెప్పడానికి ఏమీ సందేహము లేదు. ఫలాపేక్షగల మనిషి చేసే కర్మలోనూ, ఫలాపేక్ష లేనివాని కర్మలోనూ ఎంతో తారతమ్యం వుంటుంది. ఆతారతమ్యం ఫలాపేక్ష లేనివాని కర్మకు ఎక్కువడిపకరిస్తుంది. ఫలాపేక్షకునిచూపు ఎప్పుడూ “కర్మ నాదే, ఫలితమూనాదే” అనే స్వార్థంతో నిండివుంటుంది కనుక కర్మలో ఏదైనా

పొరపాటు వచ్చినా, దానినంతగా అతను పాటించడు. ఏదో వ్యవహార చోషముందిలే అనుకుంటాడు. కాని నిష్కామ పురుషుడు అలాకాదు. కర్మ విషయంలో అతను నైతికంగా కర్తవ్య బుద్ధి కలిగి వుంటాడు. తను చేసే పనిలో ఏవిధమైన లోటూ రాకూడదని నిత్యమూ జాగరూకత కలిగి వుంటాడు. అందువల్ల అతని పని ఎప్పుడూ నిర్దోషంగా వుంటుంది. ఏదృష్టితో నైనా చూడండి, ఫలత్యాగం ఎంతో నేర్పరి తనం, సాఫల్యంతో కూడుకున్న తత్వమని బోధపడక పోదు. కనుక ఫలత్యాగాన్ని 'యోగం' అని కాని 'జీవితకళ' అని కాని చెప్పాలి.

కొంచెంసేపు నిష్కామకర్మను అలా విడిచి పెట్టి, ప్రత్యక్ష కర్మను గురించే ఆలోచిద్దాం. అట్లా గయిన కర్మలోపున్నంత అనందం, ఫలంలో కనపడదు. స్వకర్మ చేస్తూ వుంటే మనకు కలిగే తల్లినతయే మన అనందానికి మూలస్రోతిస్సు. చిత్రకారుడి దగ్గరకు పోయి- "సోదరా, నీవు బొమ్మలు గీయటం మాని పెయ్యి అందుకు ప్రత్యామ్నాయంగా నీవు ఏది కోరితే అది ఇస్తాను" అని అనండి. అతను తనపని విరమించుకోలేడు. అలాగే రైతుదగ్గరకు వెళ్ళి- "నీవు పొలం వెళ్లకు. ఆవుల్ని మేపకు. మోటతోలకు. నీకు

కావలసిన ధాన్యం నావద్ద పట్టుకుపో” అని అనండి. అతను నిజమైన రైతే గనుక అయితే, మీ మాటలు అతనికి రుచించవు. రైతు ఉదయం లేచి పొలం వెళ్లు తూవుంటే సూర్యదేవుడు అతనికి స్వాగతమిస్తాడు. పక్షులు అతనికి పాటలు వినిపిస్తాయి. ఆవులు, లేగలూ అతనిచుట్టూ గుమికూడి, అతని శరీరాన్ని నాకుతాయి. అతను వాటితో ఆడుకుంటాడు. మొక్కలను చేతితో సవరించుతాడు. వీటన్నిటిలోనూ అతనికొక సాత్విక ఆనందం లభిస్తుంది. ఈ ఆనందమే అతని కర్మకు నిజమైన ఫలితం. దాని ముందు, దాని భౌతిక ఫలం నగణ్యం.

గీత ఫలాన క్రికూడదని చెప్పడంచేత, కర్మలో సూరురెట్లు తన్మయత్వాన్ని పెంచిందవుతోంది. ఫలాపేక్ష లేనివానికి కర్మఅంటే, సమాధిలో నిమగ్నమైనంత తన్మయత్వం కలుగుతుంది. అతను కర్మలో ఇతరులకంటే సూరురెట్లెక్కువ ఆనందం అనుభవిస్తాడు. ఈ దృష్టితో నిష్కామకర్మ స్వయంగానే ఒక గొప్ప ఫలం. “చెట్లకు కాయలుకాస్తవి. కాని కాయలకు ఇంకే విధమైన కాయలుకాస్తాయి?” అని ప్రశ్నించాడు జ్ఞానదేవుడు. ఈ దేహమనే చెట్టుకు నిష్కామ స్వధర్మాచరణమువంటి అందమైన కాయకాచిన తర్వాత, ఇంకా ఏమో ఇతరమైన ఫలాలను గురించిన అపేక్ష ఎందుకు

చదాలి? రైతు డొలంలో గోధుమలు పండించి వాటి నమ్మి, డొన్నకొట్టై ఎందుకు తినాలి? సారవంతమైన రుచిగల అరటితోటవేసుకుని, దానికోని అరటిపప్పు అమ్మి మీరపకాయలకారము ఎందుకు తినాలి? డోదరా! ఆ అరటిపళ్ళే తిను రాని ప్రజాసముదాయము ఇండుకు ఇష్టపడదు అరటిపండ్లు తినే అవకాశమున్నప్పటికీ ప్రజలు మీరపకాయలే తింటామంటారు. “అలా చేయకండ్లు కర్మనే తిను, కర్మనే త్రాగు, కర్మనే జీర్ణించుకో” అని చెపుతుంది భగవద్గీత. కర్మచేయడంలోనే అంతా ఇమిడి వుంటుంది. పిల్లవాడు ఆటలాడడం అనందం కొరనే. అతనికి దానివలన ఫలితం కలుగుతుందని తెలియదు. అతని అనందము, అతని చూపు అంతా అటమీదనే వుంటుంది. కనుకనే వ్యాయామ ఫలితం అతనికి అనాయాసంగా లభిస్తుంది.

సాధుపురుషులు తమ డీవితంద్వారా ఇటువంటి దృష్టాంతాలు చూపించారు. తుకారాముని భక్తి చూచి, శివాజీకి మనస్సులో ఆయనంటే ఎంతో గౌరవముండేది. ఒకసారి ఆయన తుకారాముని తీసుకురావడానికి పల్లకి పంపించాడు. ఆయన స్వాగతానికి ఇంకా ఎన్నో ఏర్పాట్లు మొదలుపెట్టాడు. కాని తనకోసరం చేసే ఈ అట్టహాసంచూచి తుకారాముకు చాలా దుఃఖం కలిగింది.

“ఇదేనా నాభక్తికి ఫలితం? ఇందుకొరకేనా నేను భగవంతుణ్ణి ప్రార్థించేది?” అని ఆలోచించ నారంభించాడు. ఆదర సత్కారాలు అనే ఫలం ఆయన చేతిలోపెట్టి, ఆయన్ని దూరంగా వెళ్లగొడదామనుకుంటున్నాడా భగవంతుడు? అన్నట్లుగా ఆయనకు నిశ్చయించింది. అప్పుడు-
 “ఓ దయామయుడా! నీ యీ అలవాటు మంచిదికాదు. నాకు ఇటువంటి లంచంపెట్టి నన్ను దూరంగా వెళ్లగొడదామనుకుంటున్నా వనుకుంటాను. జహాళా ఈ తద్దిన. వారీలిముందునుంచి తొలిగితే చాలురా అని అనుకుంటున్నావేమో, రాని నేను అంత తెలివితక్కువ వాడనుకాను. నేను నీ కాళ్ళు పట్టుకుని వదలనుగా.” అన్నాడు తుకారాం. భక్తియే భక్తుని స్వధర్మం. అందులో అవాంతర సలాలనిచ్చే చిలపకొమ్మలను బయటకు రాసీయకుండా చూసూఉండడమే అతని జీవితకళ.

పుండలీకుని ఆచరణ ఫలత్యాగానికి ఇంతకంటే ఎంతో గొప్పదైన దృష్టాంతరం చూపుతుంది. పుండలీకుడు తల్లి-దండ్రులను సేవిస్తూ ఉండేవాడు. ఆ సేవను చూచి ప్రసన్నచిత్తుడై పాండురంగడు అతనికి దర్శనమివ్వడానికి పరుగెత్తుకువచ్చాడు. కాని పాండురంగడు వచ్చాడనే సంబరంలో తనచేతిలోవున్న సేవాకార్యాన్ని వదులుకోవడం అతనికి ఇష్టం లేకపోయింది. తల్లిదండ్రుల

ద్రుల సేవయే అతనికి అన్నిటికంటే మించిన యీశ్వర భక్తి. ఎవరైనా ఒక యువకుడు ఇతరులను దోచుకు పుచ్చి తన తల్లిదండ్రులను సుఖపెడతాడనుకోండి. లేక ఎవరైనా ఒక దేశసేవకుడు ఇతర దేశాలను మోస గించి తన దేశాన్ని బాగుపరుచుకుందామను కుంటాడ నుకోండి. అప్పుడు అయిద్దరిది భక్తి కాదు- ఆసక్తి మా త్రమే. వుండలీకునికి అటువంటి ఆసక్తిలేదు. ఎదు టికివచ్చి నిలబడిన ఆభగవంతుని విగ్రహమేనా భగ వంతుడు? ఆ విగ్రహాన్ని దర్శించక ముందు ఈ సృష్టిలేదా?

అప్పుడు వుండలీకుడు భగవంతునితో ఇలా అన్నాడు- “ఓ ప్రభూ, నీవు నాకు దర్శనమిచ్చావని నాకు తెలుసు. కాని నాకు “కూడ” సిద్ధాంతంలో ఎక్కువ విశ్వాసం వుంది. నీ వే’ దేవతవు అని నేను ఒప్పుకోను. నీవు ‘కూడా’ దేవతవు ఈ నాతల్లిదండ్రులు ‘కూడ’ దేవతలే వీరి పరిచర్య పూర్తికానంతవరకు నేను నీ వైపుకు మరల లేను. ఇందుకు నన్ను మన్నించాలి.” ఇలా అంటూ, భగవంతుడు నిలబడడానికని అతను ఒక ఇటుకముక్కతెచ్చి అతనిముందు పెట్టాడు. మళ్ళీ యధాప్రకారం తనతల్లిదండ్రుల పరిచర్యలో మునిగి పోయినాడు. “ఏమోయి వుండలీకా! నీకు ఇంతమై మరపా! భగవంతునికూడ నిలబెట్టి నావే ఒక యిటుక

ముక్క వెనక్కుపారవేసి ఇంత నిర్లక్ష్యం చూపుతావదోయి భగవంతునిమీద?" అని నవ్వుతాడు తుకారాం ప్రేమతోకూడుకున్న ఎగతాళితో.

ఒకసారి ఒక గృహస్తుడు ఒక సాధువు దగ్గరకు వెళ్ళి- "ఏమండీ, మోక్షంకొరకు ఇల్లువాకిలి విడిచి పెట్టుకోవలసిందేనా?" అని అడిగాడు. "ఎవరంటారు? జనకునిపంటివారు రాజగృహాద్లోవుండి ముక్తినిసాధించలేనా? ఆటువంటప్పుడు నీవు ఇల్లువిడిచిపెట్టవలసినంత అవసరం? అన్నాడు సాధువు.

ఇంకా కొంతసేపటికి మరొక గృహస్తుడువెళ్ళి ఆ సాధువుంగవుని ప్రశ్నించాడు- "అయ్యా, ఇల్లువాకిలి విడనాడకుండాకూడ మోక్షాన్ని సాధించవచ్చా?" అప్పుడు సాధువు- "ఎవరంటారు? ఇల్లువాకిలితో అంటిపెట్టుకు కూర్చున్నా తేలికలో మోక్షం లభిస్తే, శుక్రాచార్యుల పంటివారు అంత తేలికవిరక్కువవారా ఇల్లువాకిలి ఒదిలి పెట్టడానికి?" అన్నాడు.

కొంతసేపటికి ఆ ఇద్దరు గృహస్తులు ఒకచోట కలుసుకున్నారు. ఇద్దరిమధ్య వాదవివాదం పెచ్చయి పోయింది. "సాధువు ఇల్లువాకిలి వదల నవసరంలేదన్నాడు" అన్నాడు ఒకాయన. 'లేదు, ఇల్లువాకిలి వదల

కుండా వీల్లేదన్నాడు' అన్నాడు రెండవ గృహస్థు. ఇద్దరు కలిసి సాధువుదగ్గరకు వచ్చారు. అప్పుడు సాధువు ఇలా అన్నాడు- "ఇద్దరిదీ బాగానేవుంది. ఎవరి ఖావాన్నిబట్టి వారికి బోధించాలి. ఎవరు ఏలాంటి ప్రశ్న చేస్తే వారికి అలాంటి జవాబువస్తుంది. ఇల్లువదలిపెట్టినవసరంలేదు, ఇదికూడ నిజమే. ఇల్లు వదలిపెట్టి తీరాలి, ఇదికూడ యధార్థమే." దీనినే 'కూడ' సిద్ధాంతమంటారు.

పరిత్యాగం ఎంతవరకు ఆచరణీయమో పుండలీకుని దృష్టాంతంవల్ల తెలుసుకోవచ్చు. తుకారామునికి అంచంటెట్టే దృష్టాంతంకంటే, పుండలీకునికి లంచం పెట్టబోతున్న పరిస్థితి ఎక్కువ వ్యామోహంతో కూడివుంది. కాని అతను భగవంతునివలలో చిక్కనేలేదు. చిక్కుకుంటే మాత్రం మోసపోయ్యేవాడు. ఒకసారి మార్గం విశ్వయించుకున్నతర్వాత, చివరివరకు దాన్ని వదలకూడదు. మధ్యలో దేవుడు దర్శనమిచ్చి అంతరాయం కలిగించబోతున్నా, ఏవిధంగానూ మనం మార్గం తప్పవలసిన పరిస్థితుల్ని రానీయకూడదు. మన శరీరం ఇంకా మిగిలివుందంటే దాన్ని సాధించడానికేనని అనుకోవాలి. దేవతాదర్శనం మనచేతిలోనిపని. అదెక్కడికి పోతుంది? నా సర్వాత్మకత్వమును ఎవడు లాక్కోగలుగుతాడు? మనస్సులో భక్తి- అనగా పుల్లాసంవుంది.

ఆ ఉల్లాసాన్ని పూర్తిచేయడానికే ఈ జన్మ. “మాతే సంగో స్వ కర్మణి” అనే ఈ గీతా ప్రవచనానికి అర్థం- “నిష్కామ కర్మచేస్తూ ఆకర్మ. అంటే కర్మ ముక్తి. లేక మోక్షాన్ని గురించికూడ కోరిక పెట్టుకోవద్దు” అనే అంతవరకు పోయింది. కోరికల్ని త్రైంచుకోవడమే మోక్షం. మోక్షానికి కోరిక లేముంటాయి ఇంకా? ఫల త్యాగం ఈ మెట్టువరకు చేరుకున్నప్పుడు మానవుడు సంపూర్ణమైన జీవితకళను, అంటే పూర్ణచంద్రుని పొందుతాడన్నమాట.

శాస్త్రాన్ని గురించి వర్ణించబడింది. కళను గురించి చెప్పబడింది. కాని ఇంత మాత్రంచేత పూర్తి దృశ్యం కళ్లముందుకు రాలేదు. శాస్త్రం నిర్గుణం. కళ సగుణం. అయినా సగుణంకూడ ఆకరము తాల్చేవరకు స్పష్ట పడదు. కేవలం నిర్గుణం ఏవిధంగా గాలిమేడల్లాగ ఉంటుందో, అలాగే ఉంటుంది రూపాన్ని పొందని సగుణంకూడాను. గుణము మన హృదయంలో హత్తుకు పోవాలంటే, ఆ గుణి(మూలస్వరూపాన్ని)ని మనం దర్శించాలి. దృష్టాంతంలేకుండా సగుణరూపంకూడ మనకు సరిగా అర్థంకాదు. కనుకనే అర్జునుడు ఇలా అంటాడు- “భగవంతుడా! నీవు ముఖ్యమైన జీవిత సిద్ధాంతాలు చెప్పావు. వాటిని ఆచరించడానికి తగిన కళకూడ నేర్పావు. అయినా నాకు ఇంతవరకు పూర్తిగా

చిక్కువిడలేదు. కనుక నాకు ఇప్పుడు ఏదైనా ఒక దృష్టాంతం వినిపించు. మనసులో పూర్తి సాంఖ్య నిష్ఠను ఏర్పరుచుకుని ఫలత్యాగమనే యోగమును తనలో జీర్ణించుకున్న మహాపురుషుని లక్షణాలెట్టివో తెలుపు. ఫలత్యాగపు చివరిమెట్టుకు చేరుకున్నవాడు, కర్మ సమాధిలో నిమగ్నుడు, తానుచేసిన విశ్వయంలో మహామేరువు. అంటే స్థితప్రజ్ఞుడనిపించుకో తగిన వ్యక్తి ఎలా మాటలాడుతాడో, ఎలా కూర్చుంటాడో, ఎలా మెలగుతాడో నాకు బోధించు. ఆ రూపం ఎలా వుంటుంది? అతనిని గుర్తించేదెలాగో, ప్రభూ! నాకు తెలియజెప్పు.”

అప్పుడు భగవంతుడు రెండో అధ్యాయపు చివరి పదునెనిమిది శ్లోకాల్లో స్థితప్రజ్ఞుని ప్రవర్తన ఎంత గంభీరము, ఎంత ఉదాత్తముగా వుంటుందో వివరించాడు. ఈ పదునెనిమిది శ్లోకాల్లో నిజంగా గీతయొక్క పదునెనిమిది అధ్యాయముల సారమంతా ఇమిడివుంది. స్థితప్రజ్ఞుని లక్షణాలు చెప్పడమే భగవద్గీతకు ముఖ్యోద్దేశ్యం. ఆ శబ్దంకూడ భగవద్గీతయొక్క స్వయంసృష్టి. ముందుకు పోయి, ఇదేవిధంగా ఆయిదవ అధ్యాయంలో జీవన్ముక్తునిగురించి, పన్నెండవ అధ్యాయంలో భక్తుని గురించి, పదునాల్గవ అధ్యాయంలో గుణాతీతునిగురించి, పదునెనిమిదవ అధ్యాయంలో జ్ఞాననిష్ఠునిగురించి

వర్ణించబడింది. కాని ఈ అన్నిటికంటే స్థితప్రజ్ఞుని గురించి ఎక్కువ విస్తారంగానూ, స్పష్టంగానూ వర్ణించబడింది. అందులో సిద్ధిపొందినవాని లక్షణాలతోపాటు, సాధక లక్షణాలుకూడ తెలుపబడినాయి. వేలకొలది సత్యాగ్రహాలు- వ్రీపురుషులు- సాయంత్రపు ప్రార్థనలో ఈ లక్షణాలు పఠిస్తూ వుంటారు. వీటిని గనుక ప్రతి వూరూ, ప్రతిఇంటికి అందచేయకలిగితే ఎంత ఆనందం కలుగుతుంది? కాని వాటినిగురించి మనకు పూర్తి విశ్వాసం కలిగినప్పుడుగదా, ఇతరులకు అందజేసేది? రోజు వల్లించేవస్తువు కేవలం పాటగా తయారయితే అది మనసులో నాటుకుపోవడానికి బదులు నశించి పోతుంది. రోజు వల్లించడం పొరపాటుకాదు. కాని వల్లించినవాటిని మననం చేసుకోకపోతే మాత్రం ఏమీ లాభంలేదు. నిత్యపఠనంతోపాటు, నిత్య మననం, నిత్య ఆత్మ పరీక్ష అవసరం.

స్థితప్రజ్ఞుడంటే స్థిరమైనబుద్ధికలవాడన్నమాట. ఈ సంగతి అతనిపేరే చెపుతోంది. కాని నిగ్రహం లేనిదే బుద్ధి ఎలా స్థిరంగావుండకలుగుతుంది? కనుక స్థితప్రజ్ఞుని నిగ్రహశక్తి సంపన్నుడుగా వర్ణించబడింది. ఆంతర్బాహ్య ఇంద్రియాలు బుద్ధికి అదీనం కావడం, బుద్ధి ఆత్మకు అదీనం అయివుండడం- ఇదే నిగ్రహ మంటే అర్థం. స్థితప్రజ్ఞుడు తన ఇంద్రియాలను

గుప్పెట్లో పెట్టుకుని, వాటిని కర్మయోగంలో లీనపరుస్తాడు. ఇంద్రియాలనే ఎడ్లతో అతను స్వధర్మాచరణమనే పొలం క్రమపద్ధతిన దున్నుతాడు. అతను తన ప్రతి చిన్నచిన్నకర్తీని పరమార్థంకొరకు వినియోగపరుస్తాడు.

ఈ ఇంద్రియనిగ్రహం తేలికపనికాదు. ఇంద్రియాలకు ఏమీపనిలేకుండా చేయడం తేలికయే. మౌనము, నిరాహారము అంతకష్టతరమైనవికావు. అంతకంటే తేలికపని ఇంద్రియాలను స్వేచ్ఛగా పదలిపెట్టడం. విపత్తు కనపడినప్పుడు అంగాలనన్నిటిని ముడుచుకుని, ఏమీ విపత్తులేదనుకున్నప్పుడు ఇంద్రియాలను ఉపయోగించుకునే తాబేటివలె, విషయవిలాసాల్లోనుంచి ఇంద్రియాలను నిగ్రహించడం, పారమార్థిక కార్యాలలో వాటిని వుపయోగించడం. ఈ నిగ్రహం చాలా కష్టసాధ్యం. అందుకు చాలా గొప్ప సాధనకావాలి. తగిన జ్ఞానంకూడ అవసరం. ఇంతచేసినా అదిపూర్తిగా "చేజిక్కుతుందని చెప్పడానికి వీలులేదు. అందుకని మనం నిరాశపడదామా? వద్దు. సాధకుడెన్నడూ నిరాశపడకూడదు. అతను తన యావత్తు సాధకయుక్తిని ఉపయోగించి, ఇంకా లోటువుంటే భక్తినికూడ కలుపుకోవాలి.

స్థితప్రజ్ఞుని లక్షణాలు చెప్పతూ దీన్నికూడ సూచించాడు భగవంతుడు. ఈ సూచన చాలక్లుప్తంగా వుంది. కాని పెద్దపెద్ద పుషన్యాసాలకంటే దీనికి ఎక్కువ విలువవుంది. ఎందుకంటే, భక్తి ఎక్కడ ఎక్కువ అవసరం అనిపించిందో అక్కడే అది చేర్చబడింది. స్థితప్రజ్ఞుని లక్షణాలను గురించి ఇక్కడ అధికంగా చెప్ప తలచలేదు. కాని మనసాధనలో భక్తికి వున్న ఈ స్థానాన్ని మనం మరచిపోకూడదు. కాబట్టి వాటిని గురించి కొంచెంగా ఇక్కడ చెప్పాను. ఈ ప్రపంచంలో పూర్ణస్థిత ప్రజ్ఞుడు ఎవరున్నారో భగవంతునికే తెలియాలి. కాని వేవా పరాయణుడైన స్థితప్రజ్ఞునికి దృష్టాంతంగా వుండలీకుని విగ్రహం నాకళ్లయెదుట ఎప్పుడూ మెలుగుతూ వుంటుంది. ఆయన్ని గురించి పైన చెప్పాను.

స్థితప్రజ్ఞుని లక్షణాలు మనం తెలుసుకున్నాం. రెండవ అధ్యాయం పూర్తి అయింది.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ
